

OBSAH

ÚVOD	1
1 OBECNÝ POHLED NA SPORT	3
1.1 POJEM A DEFINICE SPORTU	3
1.2 FUNKCE SPORTU	5
1.3 CHARAKTERISTICKÉ RYSY A DĚLENÍ SPORTU	6
2 POJEM PRÁVA A JEHO VÝZNAM V OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI	9
2.1 POJEM PRÁVA	9
2.2 NORMY, IDEJE A HODNOTY, FUNKCE PRÁVA A JEHO VÝZNAM V OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI.....	10
3 VZÁJEMNÝ VZTAH SPORTU A PRÁVA	13
3.1 PRÁVNÍ NORMA	13
3.2 SPORTOVNÍ NORMA	14
3.3 PRÁVNÍ VĚDOMÍ	15
3.4 FAIR PLAY	16
4 SPORTOVNÍ LEGISLATIVA A VÝVOJ V ČESKÉ REPUBLICE	17
4.1 ÚSTAVNÍ VÝVOJ	17
4.2 POVÁLEČNÝ VÝVOJ	18
4.3 SPORTOVNÍ LEGISLATIVA DO ROKU 1990	19
4.4 SPORTOVNÍ LEGISLATIVA PO ROCE 1990	21
4.5 SPORTOVNÍ ORGÁNY	22
5 PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVců	24
5.1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY	24
5.2 PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST	25
5.3 SOUKROMOPRÁVNÍ DELIKTY	25
5.4 VEŘEJNOPRÁVNÍ DELIKTY	30
5.5 DISCIPLINÁRNÍ DELIKTY	45
5.6 ODPOVĚDNOST TRENÉRA PŘI JEHO ČINNOSTI.....	46
6 MOŽNOSTI TRESTNÍHO POSTIHU SPORTOVCE	50
6.1 OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST	51
6.2 POJEM ÚRAZU A ÚRAZOVÉ ZÁBRANY	53
6.3 POJIŠTĚNÍ SPORTOVců.....	54
6.4 STATISTICKÉ ÚDAJE ZPŮSOBENÝCH ÚRAZŮ V OBDOBÍ ROKU 2004-2008.	56
ZÁVĚR	58
POUŽITÁ LITERATURA	60
KNIHY A ČASOPISY	60
ZÁKONY	61
ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	61

Úvod

Sport jako nejrychleji se rozvíjející společenské odvětví dnešní doby, přímo či nepřímo zasahující každého jedince a každou oblast lidského života (kulturu, politiku, obchod, ekonomiku). Vyznačuje se jednak určitou relativní autonomií, která se projevuje vnitřní strukturou, zákonitostmi a vlastním vývojem a jednak jej chápeme jako multilaterální obor, provázaný se všemi ostatními vědními disciplínami, jako jsou filozofie, sociologie, psychologie, ekonomie a v neposlední řadě právo.

Sportovní svět se stává, mnohokrát podporovaný z prostředků státu, významným odvětvím vnitřní ekonomiky většiny států, zvláště těch vyspělejších. Mezi ně patří i Česká republika. Tím však vzniká také řada vyhrocených problémů, kterým dnešní svět s obavami čelí. Jevy jako je doping, korupce, bezbřehá komercializace, rasismus, konzumní způsob života. I to je odraz sportovního světa v míře odpovídající mediální přitažlivosti.

Jedním ze zájmů státu je řádná funkčnost sportovní oblasti, vzhledem k významu sportu z hlediska rozvoje sociálního vědomí a agresivního usměrnění, zejména v období vývoje člověka. Sportovní aktivní činnost je jednou z nejdůležitějších a nejeфекtivnějších součástí např. drogové prevence, alkoholismu, ale i jiných druhů závislostí, kriminality a dalších sociálně patologických jevů zasahujících negativně do naší společnosti. Sport některým občanům pomohl v jejich integraci do společnosti. Nemalé finanční prostředky získává stát do státního rozpočtu odvodem daní ze sportovního průmyslu, což je nepochybně velký přínos pro naše národní hospodářství. Špičkové výkony a výsledky některých našich reprezentantů zvyšují samozřejmě na mezinárodním poli prestiž České republiky.

Je tedy předpoklad, když vezmeme výše uvedené skutečnosti, že sport bude zaujímat stále významnější a ve společnosti pevnější místo. Tedy i vědní obory zkoumající sféru sportu budou vyžadovat společné úsilí vědců. V tomto směru není výjimkou ani právní věda, pro kterou je sport specifickým objektem zkoumání. Současná sportovní praxe s sebou přináší stále složitější problémy, jejichž účinné řešení vyžaduje ucelenou představu o podstatě a vývoji sportu, jeho společenském působení vlivu a funkcích, a proto se neobejde bez odpovídající teoretické analýzy provedené mimo jiné i právní vědou.

V průřezu historií sportu dojdeme nutně k závěru, že tento má jen málo zkušeností v soužití s právem. Pro sport je typická snaha zbavit se právních mantinelů a dalších legislativních opatření a setrvávat výhradně v rámci svých omezujících pravidel. Mezi rozvojem sportu po stránce faktické a stavem jeho úpravy po stránce právní je od počátku sportovní činnosti výrazný nepoměr v neprospěch práva. Přesto dřívější zanedbávání zkoumání významu vztahů mezi sportem a právem ustupuje současným názorům a právní úprava sportovních problémů je již v některých zemích zakotvena buď přímo v zákonech a podzákoných právních normách, nebo se alespoň z právního hlediska věnuje pozornost některým problémům sportovního charakteru. I přes skutečnost, že za stávající situace rozsahu a množství materiálu z oblasti sportu a práva není v silách jednotlivce pojmout veškeré zpracování sportovně právních otázek, chtěl bych se ve své práci pokusit o stručný rozbor nejdůležitějších existujících vztahů mezi sportem a právem. Důvodem pro obsahovou a tematickou volbu k této práci je snaha podat pomocnou ruku lidem, kteří se podílí na výchově mládeže pomocí sportu, ať již jde o trenéry, vedoucí mužstev, rozhodčí či ostatní osoby na sportu participující. Tedy lidem, kteří by měli mít nejenom praktické znalosti s vedením mladých sportovců, ale i základní právní vědomí potřebné k takové činnosti.

1 Obecný pohled na sport

1.1 Pojem a definice sportu

Sport jako jeden z nejpozoruhodnějších společenských fenoménů naší doby představuje velmi významnou oblast lidské činnosti. Není člověka, který by si nějakou tu sportovní činnost alespoň v mládí nevyzkoušel. Velké množství fanoušků sledují sportovní akce typu MS jak ve fotbale, tak třeba v ledním hokeji, Olympijské hry, profesionální soutěže v zámoří NHL, NBA. Neobejde se to samozřejmě bez peněz a točí se zde miliony a pravděpodobně i miliardy. Většina fanoušků se se svými týmy a sportovci ztotožňuje a mají je za své ideály. Ne nadarmo se v souvislosti s tímto spojením hovoří obecně jako o malém náboženství.

Když se řekne sport, každý z nás si představí nějaký svůj oblíbený sport, svůj klub, svého oblíbeného sportovce, pohyb, peníze, fauly, zranění, divácké násilí a mnoho jiného. Někoho napadne, že se jedná o banální záležitost a je zbytečné se s tím zaobírat. Sport jako pojem z právně teoretického hlediska nebyl doposud zkoumán a právní řád sám obsahuje nejméně na tisíc právních předpisů, jakožto slovo „sport“ obsahující nebo s ním operující. Můžeme říci, že jako taková definice ani neexistuje a existovat nemůže, vzhledem k tomu, že každá společenská disciplína ať se jedná o filosofii, sociologii, právo, ekonomii a jiné se snaží o tuto definici a používá jiných úhlů pohledů v závislosti na svém předmětu zkoumání a svých cílech.

Sport. Slovo, kterým označujeme tělesné aktivity moderního člověka, v sobě nepochybně skrývá daleko více. V tom nejlepší smyslu je sport droga. Kdo jednou sportoval, určitě ví o čem je řeč. A lze říci, že takovým „životabudičem“ byl odjakživa. Jenom jsme ho povýšili do role nezastupitelného motivu lidské činnosti naplňující svůj volný čas, nebo jeho prostřednictvím lze dosáhnout opojení z vítězství a pocitu nejlepšího. Sport chápeme jako fyzickou aktivitu tvořící složku volného času a životního stylu.

Sportem je dnes obvykle chápána pohybová (fyzická) aktivita provozovaná podle určitých pravidel a zvyklostí, jejíž výsledky jsou navíc měřitelné nebo porovnatelné s jinými provozovateli téhož sportovního odvětví.

V definici (uvedené výše) jsou důležitá tři omezení:

- jedná se o pohybovou aktivitu, což vylučuje činnosti, kde se soutěží pouze pomocí duševních schopností nebo štěstí, jako například u deskové hry, počítačové hry nebo hazardní hry
- aktivita má jasná pravidla, podle kterých se soutěží; to vylučuje z oblasti sportu například válku
- aktivita má soutěžní charakter, dochází k poměřování jejích výsledků; tím jsou vyloučena bojová umění provozovaná nesoutěžním filosoficky zaměřeným způsobem nebo jóga.

Pojem sport je v podstatě jakýsi slovní novotvar pocházející z angličtiny. Sem se dostal z francouzského výrazu „desport“ někdy v druhé polovině 15 století. Volně se toto slovo překládalo jako „bavit se“, „oddávat se zábavě“. Ve zkrácené i původní podobě obecně znamená „zábava, uvolnění, odvrát od vážných povinností“. Existuje ještě mnoho dalších sportovně právních definic, které uvádějí, že sportem jsou míněna veškerá tělesná cvičení, mající za účel rozvoj těla, někdy spojená se závoděním, jako jsou jezdecké dostihy, veslování, štvanice, střelba, rybolov, lukostřelba, gymnastika, šerm, atletika, fotbal, cyklistika, plavání, lyžování, box atd.

Definice, kterou uvádí Quillet, označuje sport jako cvičení, mající za účel rozvoj svalové síly, obratnosti, šikovnosti a odvahy, zvláště provozují-li se venku a jsou-li spojena s prvkem soutěžení, cvičení ve „velkém“ stylu, mající za účel rozvoj některých tělesných i morálních vlastností, která provozují většinou venku.

„V. Fiala definoval sport jako pohybovou hru, která byla původně rekreačního charakteru, byla provozována na čerstvém vzduchu, nyní je tato pohybová hra braná jako pohybová činnost vytvořená za účelem rekreačně zdravotním a výchovným dále pak soutěžním a závodním. Vyznačuje se snahou po nejvyšším tělesném výkonu a po vítězství nad sportovním soupeřem podle pevných mezinárodních platných pravidel a záznamů

o výsledcích. Pojem sportu se přenesl i na jiné nepohybové zábavné činnosti jako jsou šachy, rybaření.“¹

¹ Libenský, J. *Teorie tělesné výchovy*. 2. vyd. Praha : Stát. pedagog. nakl., 1970. 258 s., rejstř., obr., tb. (Učebnice pro vy. školy).

Hluběji pojímá sport M. Choutka, který pod pojmem sport chápe „*jednak aktivní činnosti sportovců, provádění určitých tělesných cvičení, ale také soutěžení. Do sportu počítáme i činnost trenérů, rozhodčích, lékařů, funkcionářů a dalších pracovníků podílejících se na zajištění sportovní činnosti. Velmi významnou součástí sportu jsou diváci a patří sem také určité instituce, které organizují a řídí sportovní odvětví.*“²

Také se můžeme setkat s následující definicí sportu: „Sportem rozumíme všechny tréninkové a závodní aktivity“. „*Sport je spontánní zájmovou činností, která poskytuje radost a osvěžení, je významným zdrojem tělesného a duševního rozvoje jedince a jeho seberealizace a současně je významným prostředkem zdravotní a sociální prevence.*“³

Protože sport zasahuje do sfér mnoha občanů České republiky, cítili zákonodárci potřebu vymezit, specifikovat, a tudíž i definovat tento pojem. S legálním výkladem slova sport se setkáváme v předpise č. 115/2001 Sb. § 2, který zní takto:

- odst. č. 1: Pro účely tohoto zákona pojem sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.
- odst. č. 2: Sportem pro všechny se rozumí organizovaný a neorganizovaný sport a pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva.
- odst. č. 3: Sportovní zařízení je objekt, pozemek, vodní plocha, budova nebo jejich soubor sloužící výhradně nebo převážně pro provozování sportu.

1.2 Funkce sportu

Jednou z nejstarších a nejuváděnějších funkcí sportu je zábava. Ta se projevuje na jedné straně formou atraktivní činnosti pro diváka a posléze zaměřením se na činnost sportovce samotného. Je prostředkem odpočinku a zábavy jako protíváha k životním nutnostem. Někdy bývá sport označován jako faktor vyrovnání a stabilizace osobnosti. Nelze opomíjet funkci výchovnou, která je považována za další z velmi významných funkcí sportu, zejména proto že pomáhá v odstraňování některých negativních vlivů jako je narkomanie a alkoholismus, zároveň vhodným způsobem usměrňuje agresivní tendence lidí a podobně. Protože tento výchovný prvek se často zdůrazňuje i jako

² CHOUTKA, M. *Teorie a didaktika sportu*. Hana Teimerová; Ivan Kincl; Michal Lehár. 2. upr. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 199 s. ISBN bez ISBN.

³ KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2001. 278 s. ISBN 80-7179-532-1, str.16

nevyhnutelná součást práva, můžeme konstatovat, že se jedná o první společný znak sportu a práva.

Mezi další významné funkce můžeme zahrnout funkci mezinárodně-interakční, jež plní nezastupitelnou roli při budování mezinárodní sportovní spolupráce. Nesmíme zapomínat ani na funkci ekonomickou, jež se projevuje především v oblasti financování sportu, jeho postupné medializaci, komercionalizaci a v neposlední řadě profesionalizaci. Uvedený výčet můžeme rozšířit o další funkce, mezi něž patří kompenzační, informační, zdravotní, organizační, hedonistická, estetická, funkce ochrany přírody, bioadaptační a psychoregulační, propagační, kulturní, socializační, požitková a mnohé další.

1.3 Charakteristické rysy a dělení sportu

Sport považujeme za takovou činnost, která spočívá v zábavě, oddechu, odpočinku. Tento prvek zábavy lze najít i v profesionálním sportu, který zdá se, je zatlačen do pozadí, ale ve vzpomínkách samotných sportovců je však základním elementem sportovní činnosti. Sport je spojován s tělesnou aktivitou, fyzickou námahou a pohybem. V souvislosti s charakteristickými rysy sportu jsou zdůrazňovány prvek soutěžení (soutěživost odlišuje sport od pouhé hry) se snahou o dosažení maximálních výsledků.

Sport je v dnešní době provozován na několika různých úrovních:

- na vrcholové úrovni profesionálně nebo poloprofesionálně (podle významu sportu a kvality sportovce) - sportovec v takovém případě obvykle denně trénuje, často i několik hodin nebo na „plný úvazek“, účastní se soutěží na mezinárodní nebo alespoň národní úrovni
- na výkonnostní úrovni poloprofesionálně nebo amatérsky - obvyklý je pravidelný trénink v rozsahu až několika desítek hodin týdně, registrace v některém sportovním svazu a pravidelná účast v soutěžích
- na rekreační úrovni - příležitostné sportování v rozsahu maximálně několika hodin týdně, bez oficiální registrace nebo s registrací v rekreačních čistě amatérských soutěžích.

Dále lze sportovní aktivity klasifikovat dle místa konání. Existují sporty, které jsou vykonávány výhradně venku, jako například fotbal, tzv. sporty venkovní. Jejich opakem jsou sporty halové, které sportovci vykonávají v zastřešených prostorách. Mezi další možné dělení patří i to, zda se jedná o sport individuální či týmový.

V individuálním sportu bojuje každý sportovec pouze sám za sebe a je závislý jen a jen na svých schopnostech, a tudíž i výkonech. Jinak je tomu u kolektivních sportů; výsledek závisí na týmové spolupráci s účastí více hráčů. Nepovede-li se výkon jednomu z hráčů v týmu, neznamená to, že tým prohraje, nedaří-li se ovšem jednotlivci, výhra ho nejspíš mine.

Určitě bychom našli ještě celou řadu možností, jak klasifikovat, třídit a členit sportovní aktivity a disciplíny, přesto bych si ještě dovolil zmínit dělení, a to „*kritérium z hlediska míry a intenzity možného, či dokonce nezbytného fyzického kontaktu nutného pro výkon konkrétní sportovní činnosti.*“⁴

1. Sportovní disciplíny, kdy se sportovci nedostávají vzájemně do kontaktu, při kterém by si mohli navzájem ublížit na zdraví, a to proto že sportovní pravidla takový kontakt vylučují (například krasobruslení, sportovní gymnastika, skoky do vody a další).
2. Sportovní disciplíny, kdy je nevyhnutelný nepřímý kontakt, vyplývající ze sportovních pravidel, ale je vyloučen kontakt přímý, až na kontakt náhodný (například pád cyklisty a způsobení zranění v důsledku pádu jiného cyklisty apod.)
3. Sportovní disciplíny, při kterých sportovní zápolení musí probíhat v nepřímém kontaktu, avšak charakter disciplíny vytváří možnosti i kontaktu přímému. Sportovní pravidla většinou takový kontakt nevylučují, je však přesně ohraničený. Některé přímé kontakty mohou být výslovně povolené a mohou být pro určité sportovní odvětví charakteristické (například „bodyček“ při hokejovém utkání) a to i tehdy, jestliže vedou k újmě na zdraví.
4. Sportovní disciplíny, pro které je přímý kontakt sportovců dovolen či je na něm sportovní disciplína přímo založena a nemohla by bez něho existovat – úpolové sporty. Pro tuto skupinu sportovních činností je charakteristické, že i při dodržování sportovních pravidel upravujících tuto činnost může dojít k dovolenému vážnému

⁴ GALIŠIN, P. *Nutnosť diferenciacie a individualizácie pri podsuzovaní trestnosti hráčov povoddcov zranenia inej osoby pri športovej činnosti.* Zv. 2. [s. 1.] : Kriminalistika, 1986. s. 154.

zranění sportovců, které by bylo možno mimo tento sportovní rámec kvalifikovat jako těžkou újmu na zdraví (například otřes mozku).

5. Sportovní disciplíny, kdy sportovci vzájemně sledují společný cíl, pomáhají si, vzájemně riskují zdraví či život, ale mezi sebou nesoupeří (například horolezectví, rafting, skupinové potápění).

2 Pojem práva a jeho význam v občanské společnosti

2.1 Pojem práva

Pojem práva nebyl v historii a není ani dnes chápán a interpretován jednotně. Právo se vyznačuje jednotlivými vlastnostmi. Nejčastěji se při vymezení pojmu práva vychází z normativní povahy práva. Chápeme ho jako uspořádaný systém norem, označuje se jako **objektivní právo**. Je součástí objektivní reality, do které každý člověk vstupuje a jíž může ovlivnit jen zčásti a jen zprostředkovaně. Objektivní právo nelze ztotožňovat s pozitivním právem (platným právem), kterým rozumíme souhrn norem jako závazných pravidel chování stanovených či sankcionovaných státem. Toto právo je platné v daném státě. Člověk ho vnímá formou zážitků pozitivního práva, tj. má představu, že právní norma je výsledek vnějšího rozhodnutí a spojuje ji s představou pramenu, o které se norma opírá. Tento druh práva zkoumá právní dogmatika.

*„Pro právo **přirozené** je složitou otázkou vztah normy a subjektu. Koncentruje se do odpovědi na otázku, zda přirozené právo je nám vrozeno (má základ objektivní) nebo skrze nás, našim prostřednictvím zrozeno (má základ subjektivní).*

***Subjektivní právo** – každý člověk disponuje určitou mírou možného chování. Právní normy existují vně a do značné míry nezávisle na jedinci.*

Právo patří mezi složité, multimediální prameny. Právo se vyznačuje různými vlastnostmi a jeho existenciální smysl se ozřejmuje teprve v relaci (reakci) k jejím společenským jevům, jako jsou morálka, společnost, stát, politika, ekonomika. Z tohoto důvodu nebyl v historii a není ani dnes pojem práva jednotně chápán a interpretován.

Právo je soustava norem, pravidel chování závazně stanovených, schválených a chráněných státem a sankcionovaných státní mocí. Jinak lze právo obecně charakterizovat i jako měřítko chování, kritérium hodnocení.

***Právo přirozené**, je právo mimostátní, není tvořeno státem, je dáno od boha, od přírody, dá se charakterizovat jako právo subjektivní a převládá názor, že subjektivní práva jsou obsažena v normách práva objektivního. Toto právo je nám vrozeno.*

***Právo pozitivní**, je tvořeno státem, je to souhrn norem jako závazných pravidel chování stanovených či sankcionovaných státem.*

*Při vymezení pojmu práva se vychází z jeho normativní povahy. Právo v normativním smyslu, chápané jako uspořádaný systém norem se označuje jako **objektivní právo**. Je součástí objektivní reality, do které člověk vstupuje a již může ovlivnit jen zprostředkovaně. Právní normy jsou tedy výsledkem vědomé a volní činnosti lidí, přesto mohou právní normy vznikat i spontánně a jsou ovlivněny poměry, v nichž vznikají a působí. Možnost libovolných zásahů do systému norem je omezena.*

*Normy práva existují vně a v podstatě nezávisle na jednotlivém člověku, přesto je každý člověk nositelem **subjektivních práv**, tedy míry možnosti chování.*

*Pojem objektivního práva a pozitivního práva lze sloučit pouze v určitém časovém období, protože zde je právem to, co stát uznává, v užším smyslu však právo obsahuje i normy morálky, tradici a obyčeje, což vede k uznání **dualismu** práva platného a práva přirozeného, vznikajícího nezávisle na státu, ale ovlivňující přímo či zprostředkovaně obsah norem pozitivního práva.“⁵*

2.2 Normy, ideje a hodnoty, funkce práva a jeho význam v občanské společnosti

Jakékoliv sociální subjekty (osoby – fyzické nebo právnické) jednají či se chovají podle norem (pravidla lidského chování), které v souhrnu tvoří **normativní systém společnosti**. Tento normativní společenský systém nereguluje všechny vztahy, ale pouze na ty, které se opakují (nejsou nahodilé), mají konkrétní obsah a určitost a jsou efektivní pro činnost širšího společenství.

Normativní systém společnosti je tvořen neprávním normativním systémem a ten je tvořen:

1. systémem morálních norem a hodnot a to jsou:

- individuální morálka
- skupinová morálka
- náboženská morálka

⁵ ZOUBEK, V. *Úvod do právní teorie a státovědy* : Korpor, ost. Policejní akademie ČR. Katedra veřejnoprávních disciplín. 1. dopl. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 1998. ISBN 80-85981-93-9. s. 149. Poznámky

Morálka je především systémem hodnotícím, kdy sociální subjekt (jedinec, skupina, společnost) jedná podle etických norem dobra a zla. Na rozdíl od práva, které existuje ve společnosti pouze jedno, kdežto morálku známe individuální, skupinovou a náboženskou atd. Z velké části jsou normy morální a právní v souladu což podněcuje **efektivnost práva**.

2. politickými normami

- interní, zavazuje pouze členy strany
- externí, předvolební prohlášení

3. technickými normami, diktují design výrobků, normy bezpečnosti práce

4. pravidla slušného chování, určují pravidla slušného chování na veřejnosti i v soukromí (hygienické normy, vztahy mezi generacemi, vztah mezi mužem a ženou) tyto normy jsou ovlivněny historickým typem společnosti, v níž působí.

5. pravidla občanského soužití

6. obřady, obyčeje, tradice, jsou typické pro tradiční společnosti, ve společnosti našeho typu pozbývají až na svatbu a pohřeb v podstatě význam.

Právo, jako normativní systém ve společnosti vždy souviselo s ideou **spravedlnosti**. Spravedlnost je pevná a stálá vůle dát každému právo, které mu patří.

Znaky práva

- právo je měřítko chování
- právo má normativní charakter, ale i formální určitost a specifickou formu vyjádření státní vůle
- vynutitelnost státní moci, tímto znakem se právo odlišuje od ostatních normativních systémů.

Státní donucení je nejúčinnější regulace chování lidí. Regulativní funkce se vymezuje negativně, to znamená, že objektivně nemůže regulovat přírodní zákonitosti a dále

z důvodu neefektivní duplicity nereguluje ty společenské vztahy, které jsou již regulovány jiným neprávním normativním systémem.

„Právo upravuje pouze ty normativní společenské vztahy, na kterých má zákonodárce zájem. Právo tedy upravuje pouze ty společenské vztahy, na kterých má zákonodárce zájem, aby byly regulovány jako vztahy právní, jde o řešení sporů s cílem zabezpečit stabilitu společenských a právních vztahů a upevnit důvěru v právní stát.

*Společenský vztah se momentem regulace cestou právní normy stává vztahem **právním**. Právní norma vytváří určité hranice (bariéry, mantinely) pro chování subjektů (adresátů právní normy) v těchto vztazích. Přitom ale každý subjekt, který do právního vztahu vstupuje, a to chová-li se po právu, respektuje představu nejen zákonodárce o tom, jak má určitý vztah vypadat, ale vnáší do tohoto vztahu i částečně svoji představu. Hranice jednání pro adresáta právní normy totiž mohou být (včetně činnosti, kterými lze dosáhnout určitého cíle) a velmi často jsou zákonodárcem stanoveny velmi široce. Zde se právní vědomí ve své normativní části stává regulátorem jednání subjektu v právním vztahu. Představa jedince, která je schopná s představou zákonodárce zde napomáhá regulovat společenské vztahy žádoucím směrem.*

*Normativní systém společnosti lze diferencovat podle různých kritérií. Podstatná je však dělicí čára, která probíhá mezi **právními a neprávními systémy norem**. Stanovení této dělicí čáry umožňuje nerušené uplatnění principu: „**Co není právem zakázané, je dovolené**“. Bez nároku na univerzální řešení tohoto problému lze konstatovat, že citlivé posouzení je třeba provést **odděleně** pro jednotlivá právní odvětví (např. Trestní právo).“⁶*

⁶ ZOUBEK, V. *Úvod do právní teorie a státovědy* : Korpor, ost. Policejní akademie ČR. Katedra veřejnoprávních disciplín. 1. dopl. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 1998. ISBN 80-85981-93-9. s. 149.

3 Vzájemný vztah sportu a práva

Jak bylo již uvedeno v předešlé kapitole, samotné právo vzniklo v době, kdy se objevila potřeba formulovat obecně platná pravidla chování, která by zabezpečila relativní sociální stabilitu. Zpočátku tuto funkci plnily především normy náboženské a mravní. Postupně ke zdůraznění a zvýšení úlohy práva jako univerzálně srovnatelného, relativně rovného měřítka chování lidí různého společenského statutu vedly rozpory ve vztazích mezi skupinami a jedinci. Pro řádné fungování současné společnosti je již existence práva zcela nezbytná. A to prakticky ve všech sférách našeho života, sport nevyjímaje. „Bez jednoznačně vyjádřených a vynutitelných pravidel by společnosti hrozilo, že v ní zavládne chaos a bezpráví. Pojem právo, ať již ve smyslu objektivním nebo subjektivním“⁷ je neodmyslitelně spjat s právní normou.

3.1 Právní norma

*„Do skupiny společenských norem regulujících lidské chování a zabezpečujících integritu společnosti patří právní norma. Je nezbytným předpokladem realizace práva. Právní norma je státem vydávaná a jím chráněná obecně závazná pravidla chování, které zakládá práva pro účastníky společenských vztahů určitého druhu a ukládá jim právní povinnosti. Právní normu můžeme také vyjádřit jako všeobecně závazná a státem uznávaná či sankcionovaná pravidla lidského chování vyjadřující formálně vůli všeho lidu. Jeho zachování je vynutitelné státní mocí. Normy jsou vyjádřeny ve zvláštní stanovené nebo uznané formě. Z těchto definic vyplývají specifické vlastnosti právních norem. Jsou jimi normativnost a všeobecnost, možnost státního donucení, právní závaznost a určité procedurální předpoklady vzniku (pravomoc a působnost normotvůrce, publikace). Hovoříme také o formálních a materiálních znacích právní normy.“*⁸

⁷ KNAPP, V. *Teorie práva*. Karel Malý. Praha : C.H. Beck, 1995. Prameny práva a právní skutečnosti, s. 134-136. ISBN 80-7179-028.

⁸ HARVÁNEK, J, et al. *Teorie práva*. 2. upr. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s.157. ISBN 80- 210-3509-9

3.2 Sportovní norma

Stejně jako právní norma, patří sportovní norma mezi normy sociální. Stanovuje určitý model chování s jeho následným dodržováním. V případě její nedodržení dochází k uplatnění sankcí a trestů. Sportovní normy mají v porovnání s právními normami určité specifické vlastnosti a tím se také od nich odlišují. Zatímco právní předpisy mají jednotnou konkrétní formu práva (např. normativní právní akt, právní obyčej) a jsou tvořeny výlučně státem, sportovní normy tuto jednotnou formu postrádají a jsou uznávány a stanovovány národními svazy či mezinárodními federacemi. V případě, že by došlo k uznání sportovních pravidel státem, nabyly by sportovní normy charakteru právních norem. V případě nesplnění primární povinnosti, sportovní normy umožňují jejich donucení i vynucení.

Jak systém právních norem, tak i sportovních norem obsahuje přítomnost institutu donucení. Rozdíl je ve formě tohoto donucení a v kvalitě. Stát může použít legálního a legitimního násilí, kdežto na některé vztahy ve sportu se mohou vztahovat i normy morální, které nenabývají podoby pravidel právních, ani sportovních, ale jsou označovány jako tzv. fair play.

„Právní subjektivita a způsobilost k právním a protiprávním úkonům sportovce se řídí podle ustanovení občanského zákoníku platného pro fyzické osoby. Základ pro sportovní činnost souvisí s dobrovolným členstvím fyzické osoby ve sportovním klubu (či oddílu). Od klubu sportovec obdrží sportovní licenci (registraci) příslušného národního svazu, díky níž se pak může účastnit všech akcí, pořádaných pod hlavičkou tohoto svazu nebo mezinárodní federace, jejímž je národní svaz členem. Vztah mezi sportovcem a sportovním klubem má charakter smlouvy. Členství tedy zakládá právní vztah, v jehož rámci se sportovec zavazuje respektovat stanovy klubu a zprostředkovaně i stanovy národního svazu. Pokud se sportovec chce stát členem svazu, musí se zároveň ztotožnit s jeho disciplinárním řádem.

Dalšími zajímavými pojmy jsou sportovní činnost v užším smyslu a sportovní činnost v širším smyslu. První případ se týká samotných fundamentálních základů sportovní činnosti. Sportovní činnost v užším smyslu je tedy založena na pravidlech průběhu her a soutěží, na jejich hodnocení, na přestupových pravidlech, pravidlech disciplinárních

*apod. Tato pravidla jsou vydávána mezinárodními sportovními federacemi, přičemž pak záleží na národním svazu daného sportovního odvětví, zda je uzná, či nikoliv. V naprosté většině případů jsou tato pravidla přijímaná bez výhrad, či dochází pouze k jemným změnám, aby byla přizpůsobená podmínkám v tom daném státě.*⁹

„Sportovní činnost v širším smyslu není zaměřena na vlastní sportovní činnost, ale slouží k jejímu celkovému zajištění. Zde bych zmínil především otázky spojené s dopingem, sponzorstvím, daňovými úlevami sportovním organizacím, diváckým násilím apod. Souhrnně lze tuto kategorii označit jako materiální, personální, institucionální, finanční a organizační zajištění sportovní činnosti v užším smyslu.“

3.3 Právní vědomí

Právní vědomí v oblasti například sportovních úrazů má velký význam z hlediska preventivního působení nejen u hráčů, ale i rozhodčích, trenérů a sportovních funkcionářů. Velmi často je však podceňováno. U sportu provozovaného rekreačně je tento stav pochopitelný, u profesionálů je to však na pováženou. Vždyť právní vědomí se promítá nejen do ryze právních důsledků odpovědnostního nebo smluvního charakteru, ale také do pravidel fair play, rozvoje principů sportovní etiky a celkové kultivace sportu. Jak již bylo řečeno, skutečný stav právního vědomí je na nízké úrovni; je zjistitelný pouze empirickým výzkumem, který dokazuje, že informace sportovců o jejich vlastních právech, ale i o právu obecně, je minimální.

„Ve sportu dochází k nárůstu brutality a agresivity, v důsledku čehož je třeba se pít po příčinách tohoto stavu. S tím souvisí posouzení psychických složek ve vědomí sportovce s ohledem na možný právní postih. Zejména se jedná o vztah vědomí a právního následku při styčném bodu vztahů sportu a práva, jímž jsou sportovní úrazy a navazující potencionální odpovědnostní vztahy civilní (náhrada škody), případně trestní (trestní stíhání).“¹⁰

⁹ KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2001. 278 s. ISBN 80-7179-532-1.

¹⁰KRÁLÍK, M. *Zamyšlení nad tzv. sportovním právem.* Právní rozhledy, 1998, č. 10, s. 492

3.4 Fair play

Mnoho účastníků různých sportovních klání hovoří o chování v rámci fair play. Fair znamená slušný, čestný a z pohledu hry znamená čestnou hru podle pravidel, čestné jednání. Z hlediska právní odpovědnosti ve sportu se jedná o zvýšenou opatrnost spoluhráčů směřující k tomu, aby nedocházelo k narušení fyzické integrity protihráče nebo spoluhráče a jejich důstojnosti.

Důležitost fair play v oblasti sportu je dána také tím, že na půdě Rady Evropy byl vypracován **Kodex sportovní etiky**,¹¹ vycházející ze zásady etických úvah motivující k fair play, které nejsou prvkem fakultativním, ale přesto zásadním pro kteroukoliv sportovní činnost, veškerou politiku a správu v oblasti sportu, uplatňující se na všech úrovních sportovních činností, nejen rekreačních, ale i v závodním sportu. Kodex směřuje hlavně k oslovení dětí a dospívajících a jejich posílení smyslu pro fair play. „Fair play znamená mnohem více než jen pouhé respektování pravidel, nese v sobě i pojmy přátelství, respektování druhého a sportovního ducha. Je to způsob myšlení, nikoliv pouhé chování. Tento pojem zahrnuje problematiku boje proti podvádění, umění působit lstí i při respektování pravidel, dopingů, násilí (a to jak fyzickému, tak i verbálnímu), nečestným výhodám, nerovnosti šancí, nadměrné komercializaci a korupci.“ Sport je chápán jako činnost, která pokud bude provozována poctivě, je přínosem pro společnost a přátelství mezi národy. Umožňuje člověku, aby sám sebe lépe poznal, zdokonaloval sám sebe, atd.

¹¹Dokument ke stažení na <http://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>

4 Sportovní legislativa a vývoj v České republice

4.1 Ústavní vývoj

„Pokud hovoříme o ústavním vývoji, je třeba odlišit dvě roviny. Jednak tu, která se týká tělesné kultury v užším smyslu, a jednak tu, která chápe tělesnou kulturu jako celistvý jev zahrnující mj. i sport. Zákon Národního shromáždění č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky (zrušen zákonem č. 150/1948 Sb.), se problematiky sportu a tělesné kultury žádným způsobem nedotýkal. Obecným ustanovením, o které je v řadě zemí i dnes opřen ústavní základ sportovní činnosti, byl § 113 zajišťující mj. výkon spolkového práva, dnes práva sdružování.

Ústava České republiky z r. 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) v uvedeném ohledu postoupila dále. Základem byl čl. IV odst. 3, který k obstarávání veřejných věcí a uplatňování demokratických práv dával lidu oprávnění k vytváření dobrovolných organizací mj. i tělovýchovného charakteru. Ústava v § 11 odst. 3 zaručila mládeži ze strany státu všechny možnosti plného tělesného a duševního rozvoje. V rámci úpravy sociálních práv zdůraznila v § 29 odst. 2 nárok dětí a mládeže na zajištění plného tělesného a duševního rozvoje. Na rozdíl od ústavní listiny z r. 1920 se zde v § 96 odst. 1 bod 2 setkáváme i se slůvkem “sport”.

Ústavní zákon Národního shromáždění č. 100/1960 Sb., Ústava České a Slovenské federativní republiky, do jisté míry navázal na ústavní úpravu předchozí, neboť v čl. 5 zakotvil sdružování pracujících v dobrovolné společenské organizaci, kam zahrnul mj. také organizace tělovýchovné. Zůstala zachována i specifika ve vztahu k dětem a mládeži, jimž je v čl. 26 odst. 3 garantováno právo na rozvoj duševních a tělesných schopností způsobem v ústavě blíže rozvedeným. I když se po obsahové stránce ve všech uvedených ústavách o sportu nehovoří a zmínky o tělesné kultuře byly spíše výrazem celkového politického směřování se zdůrazněnou ochranou dětí a mládeže, byly tyto ústavní úpravy nakloněny tělovýchovným otázkám více než ústava současná, kterou se Česká republika jednoznačně přiřadila k zemím s nekonstitučním sportem. Zdůrazněná ochrana dětí a mládeže mj. i v tělovýchovné rovině byla opuštěna a ani obecná garance sportovních aktivit spočívající v právu sdružování není v ústavě s přímým odkazem na sport obsažena. Jistou náhradou v tomto směru byl ústavní zákon

č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práva svobod. Obecná ochrana dětí je obsažena v čl. 32, ovšem již bez akcentu na tělovýchovný a tělesný rozvoj. Garanci sdružovacího práva obsahuje čl. 20 LPS, ovšem také již bez odkazu na možnost sdružování v organizacích tělovýchovných.

4.2 Poválečný vývoj

Zákony v poválečném vývoji tělesné kultury byly přijímány v úzkém chronologickém sepětí s klíčovými politickými rozhodnutími, a naznačují tak, že jejich vznik nebyl ani tak reakcí na společenskou potřebu, jako spíše na hlediska politická. Faktická unifikace tělovýchovy a sportu byla dovršena únorovými událostmi v r. 1948, kdy v březnu 1948 došlo k vyhlášení sjednocení veškeré tělesné výchovy, sportu a turistiky.

Tyto faktické kroky vyžadovaly právní podklad, který na sebe nedal dlouho čekat. K právnímu podložení sjednocení tělovýchovy došlo 14.7. 1949 schválením zákona o státní péči o tělesnou výchovu a sport. Poprvé došlo k uzákonění zvláštní formy přímé ingerence státu do tělovýchovných aktivit, která byla odrazem vzrůstajícího významu tělesné kultury ve společnosti. Zákon sám je ovšem nevelkého rozsahu a skládá se z pouhých 13 paragrafů. Výchozím principem se stal § 1, jenž zakotvil povinnost státu pečovat o rozvoj tělesné výchovy a sportu. Sportu samotnému však samostatná pozornost věnována není. Z ustanovení § 1 je zřetelné, že pozornost věnovaná tělesné kultuře nese výrazný utilitární prvek. Její úkol se ze zákona váže ke zvýšení pracovní a branné zdatnosti, odhodlanosti a statečnosti při obraně vlasti a jejího státního zřízení, tedy k cílům, které jsou dnešnímu sportu dosti vzdáleny. Z pohledu zkoumání speciální legislativy vážící se ke sportu sem můžeme zahrnout uvedený zákon jen při velmi silném extenzivním výkladu, byť vedle branného aspektu zákona byl zdůrazněn také aspekt zdravotní.

Vzrůstající kritika panujících nedostatků vedla k přijetí zákona č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu, který svým nevelkým rozsahem (18 paragrafů) i obsahovou náplní navázal do jisté míry na zákon předchozí. Zůstal zachován výrazný utilitární charakter zákonné úpravy (§ 1), opět se neseťkáme s pojmovou definicí sportu (mimo funkčního vymezení v § 1 zákona) a také obsahově se věnoval prakticky pouze organizačním a institucionálním záležitostem. Bližší úpravu sportovní činnosti neprovedl, charakter meziodvětvové právní normy neměl a k systému zákonů o sportu,

tak jak jsem je popisoval dříve, jej rozhodně zařadit nelze. Oproti dřívějšímu období došlo ke změně zejména v tom, že státní řízení tělesné kultury nebylo svěřeno monokratickému ústřednímu orgánu státní správy, ale kolegiálnímu orgánu, což vedlo k řadě výrazných zlepšení v organizaci, fungování i zajištění tělesné kultury. Vytvořila se nová soustava státních a společenských institucí, jež byla řízena z jednoho státního centra, čímž došlo k přerušení dřívějšího vývoje a konstituování nového organizačního systému.

Ani tato etapa však neměla dlouhého trvání. Předzvěst jejího ukončení představovalo opět politické rozhodnutí, jehož realizací bylo přijetí zákona č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy. Tento zákon se vyznačoval mimořádnou stručností (9 paragrafů) a svými utilitárními cíli a obsahem se nijak neodlišoval od zákonů předchozích. O sportu jako samostatné kategorii tělesné kultury se nezmiňuje prakticky vůbec. K jeho zrušení došlo až v r. 1990, kdy po zániku ČSTV bylo nutno vyřešit vzniklé majetkoprávní otázky. Stalo se tak zákonem č. 173/1990 Sb., který ani při nejlepší vůli nemůžeme po obsahové stránce hodnotit jako sportovní legislativu. Zákon sám má pouze čtyři paragrafy a je výstižným vyjádřením stavu, v němž se česká sportovní legislativa na počátku 90. let ocitla.

Sportovní legislativy na institucionální problémy spojené s organizací tělesné výchovy a sportu. Velmi neblahým se však ukázalo blízké sepětí sportovní legislativy a politických rozhodnutí, kdy legislativa byla přímým odrazem politických náhledů a neodrážela skutečnou a prokázanou potřebu sportovního hnutí. Ukončení jedné velké etapy sportovní legislativy v r. 1990 zákonem č. 173 postavilo celou společnost na počátek nové éry, od které se očekávala návaznost na evropské zkušenosti nejenom praktické, ale i na úrovni sportovní legislativy. Nové společenské trendy otevřely nové možnosti i na poli sportovního práva.¹²

4.3 Sportovní legislativa do roku 1990

Ústavnímu vývoji poměrně věrně korespondoval vývoj obecně legislativní. Základem zákonných úprav vztahujících se k tělesné kultuře byly následující právní předpisy:

¹²KRÁLÍK, M. *Sportovní legislativa a její význam v současném právním světě*. Právní rozhledy . 2001, č. 1, s. 23. Dostupný z WWW: <http://www.beck-online.cz/legalis/search-document.seam?type=html&documentId=nrptembqgfpax4_s7gfpax5_dsl4_zdg&rowIndex=2&conversationId=12910#selected-node>.

- zákon Národního shromáždění ze dne 30.3. 1920 č. 228/1920 Sb., o zřízení Poradního sboru pro tělesnou výchovu;
- zákon Národního shromáždění ze dne 14.7. 1949 č. 187/1948 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport;
- zákon Národního shromáždění ze dne 12.12. 1952 č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu;
- zákon Národního shromáždění ze dne 20.12. 1956 č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy;
- zákon Federálního shromáždění ze dne 9.5. 1990 č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací.
- Období I. republiky

V historickém vývoji zaznamenáme pouze několik málo případů, kdy se zákonodárce snažil koncepční zákonnou normou problematiku tělesné kultury řešit. V období I. republiky lze za první zákonné opatření považovat tzv. kompetenční zákon ze dne 2.11. 1918 o zřízení nejvyšších správních úřadů v Československém státě, kterým byl zřízen Úřad veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, jenž zdůrazňoval úzké sepětí mezi tělesnou výchovou a zdravím a jejich společný vědecký základ. Zanedlouho byl tento úřad změněn na ministerstvo a tělesná výchova do něj byla začleněna jako samostatný odbor. Zákonem č. 228/1920 Sb. byl zřízen Poradní sbor pro tělesnou výchovu, který měl připravovat podklady a náměty pro jednání týkající se tělesné výchovy. Tímto zákonem a vládním nařízením č. 616 z 12.11. 1920 byl ustanoven dvacetičlenný poradní sbor, jenž vykonával svou funkci do května 1945 a zrušen byl v r. 1949. Zákon ze dne 9.4. 1935 č. 73 Sb., o zřízení Tyršova státního tělovýchovného ústavu, byl připravován během celé existence I. republiky, neboť již v červnu 1919 Národní shromáždění přijalo rezoluci žádající vládu, aby připravila zřízení Státního tělovýchovného úřadu i se stanoveným programem. Bohužel však ani přijetí zákona nevedlo k faktickému konstituování jeho činnosti a snahy o realizaci byly ukončeny událostmi Mnichova v r. 1938. 27 Ohrožení fašismem vedlo v 2. polovině 30. let ke zdůraznění tělesné výchovy ve vazbě na brannou připravenost, což vyústilo v přijetí zákona o branné výchově (zákon č. 184/1937 Sb. z. a n.) a zřízení Ústředního ústavu pro tělesnou výchovu příslušným nařízením vlády. Měl povahu samosprávného

orgánu při ministerstvu školství a soustředila se v něm státní péče o rozvoj tělesné zdatnosti. Podřazení tělesné výchovy pod ministerstvo školství, věd a umění, resp. ministerstvo školství a osvěty přetrvalo přes válečné období až do r. 1949 v podobě tzv. sektoru "C".

4.4 Sportovní legislativa po roce 1990

Po roce 1989 byl v České republice namísto vytvoření nové sportovní politiky a sportovní legislativy přijat pouze zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací. Tímto zákonem se navracejí práva dobrovolným tělovýchovným organizacím, která jim byla odňata zákonem č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport, č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu a již zmíněným zákonem č. 68/1956 Sb.

„Existovala zde i celá řada koncepcí ohledně zachování vztahu státu a tělesné kultury a přijetí komplexních speciálních sportovně právních norem opírajících se o ústavní základ. Vztah státu a tělesné kultury předpokládal legislativně zajištěnou státní garanci k vytváření všestranných podmínek pro rozvoj tělesné kultury i zájem státu na prezentování dosažené úrovně tělesné kultury v mezinárodním měřítku cestou státní reprezentace.“¹³ Tyto snahy ve vývoji sportovní legislativy se odvíjely od přesvědčení o nutnosti přijetí speciální právní normy, a to zákona o sportu, či zákona o tělesné kultuře. První verze uvedeného zákona byla připravena koncem roku 1990, avšak narazila na koncepční nejasnost názorů subjektů podílejících se na pracích souvisejících s přípravou tohoto zákona a poté i na jistou nechuť k jeho přijetí z politických a vládních kruhů.

Vzhledem k absenci základního sportovního zákona lze jen stěží hovořit o sportovní legislativě, neboť jednotlivá ustanovení v jiných obecných právních normách byla a jsou pouze reakcí na vzniklé problémy, které je třeba v oblasti sportu řešit. Za jistou výjimku lze považovat například zákon č. 60/2000 Sb., o ochraně olympijských symbolik, který upravuje některá práva a povinnosti v souvislosti s užíváním olympijských symbolik (olympijské kruhy, vlajka, heslo, oheň, pochodeň, hymna, emblémy a samotné výrazy olympijský a olympiáda) a ochranou před jejich

¹³ KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2001. 278 s. ISBN 80-7179-532-1.

zneužitím. Zákon zakazuje jakékoliv užití olympijských symbolů pro „*obchodní, reklamní nebo jiné obdobné účely*“¹⁴ bez písemného zmocnění a souhlasu Českého olympijského výboru.“

„Další z výjimek je zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu. Pod pojmem sport se tímto zákonem rozumí všechny formy tělesné činnosti, které si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti kladou za cíl harmonizovaný rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní. Zákon definuje i další pojmy jako je sportovní zařízení (§ 2 odst. 3) a sport pro všechny (zde je patrný vliv Evropské charty sportu). Za zmínku stojí uvést, že pod pojem „sport pro všechny“ spadá podle tohoto zákona nejenom organizovaný a neorganizovaný sport, ale i pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva (rekreační bruslení, plavání, fotbal, posilování, aerobic atd.)“¹⁵

4.5 Sportovní orgány

Ústředním orgánem státní správy v oblasti sportu je podle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Příslušný odbor ministerstva, který má na starosti sport, se dělí na dvě sekce. První odpovídá za rozvoj sportu ve školách, připravuje směrnice pro předmět tělesné výchovy, má na starosti výzkumnou činnost a zastupuje Českou republiku v mezinárodních organizacích. Obsahem činnosti druhé sekce sportovního odboru je spolupráce se sportovními organizacemi a odpovědnost za sportovní reprezentaci země.

Sportovní organizace jsou v České republice převážně utvářeny na základě zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Jedná se o občanská sdružení, jejichž počet je v současnosti velmi obtížné odhadnout a jejichž stanovy registruje Ministerstvo vnitra ČR. Některé organizace mohou mít ale i formu společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti. Většina občanských sdružení sportovního charakteru a sportovních federací je sdružena ve vrcholných organizacích, které mají podobu zastřešujících asociací s právní subjektivitou, z nichž nejznámější je Český svaz tělesné výchovy (ČSTV). Tato organizace měla před listopadem 1989 v rámci

¹⁴ § 3 odst. 1 zákona č. 60/2000 Sb., o ochraně olympijských symbolik

¹⁵ § 2 odst. 1 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu

tělovýchovného hnutí nejdůležitější postavení. Jednalo se o dobrovolnou tělovýchovnou organizaci s jednotným disciplinárním řádem.

Úkolem ČSTV je „*podporovat sport, tělesnou výchovu a turistiku, sportovní reprezentaci České republiky a přípravu na ni, zastupovat a chránit práva a zájmy sdružených subjektů, poskytovat jim požadované služby a vytvářet ke vzájemné spolupráci potřebnou platformu*“.¹⁶ Ve stanovách tohoto sdružení si ČSTV dále klade za cíl udržovat členství v mezinárodních sportovních institucích a rozvojem sportovních aktivit přispívat k ochraně před nežádoucími civilizačními vlivy.

Po změnách v organizaci sportu po roce 1990 se ČSTV přetransformoval a byl vytvořen jako občanské sdružení, přičemž byly obnoveny některé organizace jako například Orel nebo Sokol. Svou činností a organizační strukturou odpovídá ČSTV evropskému standardu nevládních spolkových tělovýchovných a sportovních organizací. Dalšími zastřešujícími asociacemi působícími v oblasti tělovýchovy a sportu jsou Český svaz tělesné výchovy, Česká obec sokolská, Česká asociace - Sport pro všechny, Autoklub ČR, Sdružení technických sportů a činností ČR, Asociace tělovýchovných jednot a sportovních klubů ČR, Orel, Český střelecký svaz a Český olympijský výbor. Jedná se o výhradní akcionáře společnosti Sazka a.s., prostřednictvím níž je financována převážná část sportu v ČR. Tyto asociace mohou sdružovat více samostatných sportovních asociací, jako jsou například různé sportovní svazy (Českomoravský fotbalový svaz, Český svaz ledního hokeje atd.), a poskytovat těmto svazům dotace ze státního rozpočtu.

Sportovní samospráva je tvořena jednotlivými kluby, které tvoří základ sportovního hnutí v České republice, v jejich vlastnictví je 90% sportovních zařízení. Tyto kluby nemusí mít formu občanského sdružení, ale mohou působit ve formě obchodních společností. V tomto případě jde především o kluby působící v nejvyšších soutěžích, jejichž činnost vykazuje znaky podnikání, Jsou tedy podnikateli ve smyslu § 2 odst. 2 písm. a) obchodního zákoníku. Sdružují se do národních sportovních federací organizující soutěže a tyto federace vstupují do mezinárodních sportovních asociací, jež stanovují rámcová pravidla a dbají na to, aby byla tato pravidla akceptována a jednotně prosazována národními svazy s přihlédnutím k regionálním zvláštnostem. Zvláštní systém tvoří olympijské hnutí, které má na starost organizování olympijských her.

¹⁶ ČSTV [citováno 22. ledna 2010]. Dostupný z: <http://www.cstv.cz>.

5 Právní odpovědnost sportovců

5.1 Úvod do problematiky

Uspěť na vrcholové úrovni je v jednotlivých sportovních odvětvích stále těžší a těžší. Vzhledem k vysoké konkurenci se kladou na sportovce vysoké požadavky, a zvláště je kladen důraz na fyzickou připravenost. Sport se stává výhodným obchodním odvětvím, do kterého jednotlivé firmy vkládají obrovské finanční prostředky. Finanční odměny za vítězství pak mohou být silnou motivací pro mnohé sportovce. Tato motivace se však bohužel někdy stává i jednou z příčin, která vede ke sportovním úrazům. Celkově lze říci, že vztah sportu a práva u sportovních úrazů a poškození zdraví je velmi komplikovaný. V našem právním řádu neexistuje sportovní právo a právní věda tuto problematiku nijak specificky neřeší a ponechává jí v rámci trestního a občanského práva. Přičemž právo často zůstává ve vztahu ke sportu jakoby „spát“, protože nikdo neprosazuje jeho uplatnění. Důsledná aplikace práva při sportovní činnosti by byla často v rozporu s duchem sportu a možná by vedla k zániku některých sportovních disciplín. Tím je míněn například box, protože rána pěstí s následným bezvědomím by běžně asi byla ublížením na zdraví, ale při boxu je to žádoucí cíl. Existují ale sporty, kde není principem vzájemné klání dvou soupeřů, a nedochází při něm k různému bití, strkání, vrážení. Jakékoliv poškození zdraví zaviněné některým z účastníků tak nelze vydávat za úplně běžnou součást těchto sportů. Z hlediska sportovního je jakékoliv zranění způsobené druhou osobou nežádoucí.

V České republice rozhoduje o vině a trestu soud. Své názory však dává najevo až rozsudkem. Navíc každý sportovní úraz je velmi specifický, jak svými příčinami, tak i okolnostmi, které jej doprovázejí.

V kolektivních sportech si samotní hráči ani mnohdy neuvědomí, co mohou svým nedovoleným zákrokem způsobit. *„Existují sice příslušné disciplinární komise, které ukládají sankce za porušení pravidel v rámci sportovních svazů. V praxi se ale lze setkat s případy, a to zvláště u sportovních úrazů, že se k disciplinární komisi ani nedostanou, případně rozhodnutí těchto komisí nemůže uvedená jednání vůbec postihnout.“*¹⁷ Jedná se o případy sportovců, kteří úmyslně faulovali a zranili svého soupeře, ale rozhodčí toto vůbec nezaregistroval.

¹⁷ KRÁLÍK, M. *K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při sportovní činnosti. Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 58

V občansko právním řízení řeší soudy žaloby na náhradu škody způsobnou při sportu velmi často, kdy v oblasti trestního práva tomu tak není. Je nutné však konstatovat, že v České republice v poslední době orgány činné v trestních řízeních začínají řešit problematiku ublížení na zdraví při nedovolených zákrocích při sportu, agresivní chování některých fanoušků na stadionech, úrazy vzniklé při lyžování i doping. Tato skutečnost jasně dokazuje, že ani sport není vyloučen z působnosti norem trestního práva.

5.2 Právní odpovědnost

Dostaneme-li se až k právní terminologii, je potřeba také vysvětlit pojem právní odpovědnost. „*Právní odpovědnost je zvláštní forma právního vztahu, ve kterém dochází na základě porušení právní povinnosti ke vzniku nové právní povinnosti sankční povahy.*“¹⁸ Existuje tedy primární právní povinnost, kdy při jejím nedodržení pak nastupuje sekundární právní povinnost sankční povahy. „*Rozlišuje se odpovědnost trestní, správní, disciplinární a různé druhy soukromoprávní odpovědnosti (za škodu, za vady, atd.). Pro vyvození právní odpovědnosti je třeba posoudit jednotlivě a posléze v souvislostech objektivní a subjektivní stránku deliktu, objekt a subjekt deliktu. Objektivní stránka spočívá v protiprávním jednání (deliktu) a škodlivém následku vzniklém v příčinné souvislosti s tímto jednáním. Subjektivní stránka deliktu zahrnuje zejména zavinění, což je psychický vztah delikventa k protiprávnímu jednání a jeho následku ve formě úmyslu nebo nedbalosti. Dojde-li k úrazu ve sportu, jedním z možných druhů právní odpovědnosti je soukromoprávní. Zde vzniká vztah mezi poškozeným a delikventem. Typickým příkladem soukromoprávní odpovědnosti je odpovědnost za škodu. Máme-li na jedné straně odpovědnost soukromoprávní, na druhé straně existuje odpovědnost veřejnoprávní, která zahrnuje odpovědnost trestní a disciplinární.*“¹⁹

5.3 Soukromoprávní delikty

„*Druhy soukromoprávních deliktů jsou obsaženy v občanském zákoníku. Od deliktů veřejnoprávních se liší zejména způsobem ochrany objektu, který delikvent ohrožuje*

¹⁸ GERLOCH, A. *Teorie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 343 s. ISBN 978-80-7380-023-9. str. 179

¹⁹ HENDRYCH, D. *Právní odpovědnost : Přehled vybraných právních pojmů* [online]. 2009 [cit. 2010-01-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.beck-online.cz/legalis/search-results.seam?conversationId=1477#selected-node>>.

nebo vůči němuž působí škodlivě, a tomu odpovídající povahou a způsobem realizace donucení.

Vzniká zde paritní vztah právní odpovědnosti mezi delikventem na straně jedné a tou fyzickou nebo právnickou osobou, již vznikla delikventovým jednáním újma na jejich právech chráněných zájmech (poškozeným) na straně druhé.

Domáhání se postihu delikventů je v dispozici poškozeného, probíhá však prostřednictvím třetího subjektu (soudce, rozhodce, arbitr).“²⁰

Občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb. v platném znění), který upravuje mimo jiné vztahy mezi jednotlivými občany, patří tak v oblasti náhrady škody vzniklé při sportu mezi nejdůležitější právní normy.

Dle ustanovení § 415 občanského zákoníku je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Každý subjekt občanského práva je tedy povinen se chovat podle okolností dané situace natolik opatrně a pozorně, aby nezpůsobil jinému svým jednáním škodu. Do této oblasti je nutné zahrnout i jednotlivé sportovce, sportovní funkcionáře, jednotlivé sportovní kluby i sportovní svazy. Jedná se o generální prevenční klausuli. Jejím porušením vznikne poškozenému sankční následek, který spočívá například v povinnosti odstranit vady, poskytnout přiměřené zadostiučinění nebo nahradit způsobenou škodu, jež je ve sportu nejčastějším typem. Obecná odpovědnost za škodu je pak upravena v § 420 občanského zákoníku. Dle odst. 1 tohoto ustanovení každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Dle odst. 2 § 420 Občanského zákoníku je škoda způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena. Ve smyslu odst. 3 tohoto ustanovení se odpovědnosti zprostí ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.

Předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu (vzniklý sportovní úraz) je protiprávní úkon, škoda, příčinná souvislost mezi nimi a zavinění. Objektivní charakter mají první tři předpoklady, ovšem zavinění je subjektivní povahy. Rozhodující pro posouzení, zda došlo k porušení prevenční klausule a poškozený má nárok na náhradu škody, je však to, zda předmětné chování bylo v rozporu s danými sportovními pravidly. Jestliže tedy

²⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 343 s. ISBN 978-80-7380-023-9. str. 183

hráč nedodržel pravidla, porušil nejen sportovní předpisy, ale také se nechoval v souladu s § 415 Občanského zákoníku a poškozenému tak vzniká nárok na náhradu škody. Sportovní úrazy pak možné pokud se týká zavinění, způsobení škody a její náhrady srovnat s dopravními nehodami.

„Ke vzniku odpovědnosti toho, kdo zavinil nehodu, stačí, že následkem nehody je už pouhé ublížení na zdraví. Poškozený podává žalobu u soudu. Při zavinění něčího poškození zdraví musí viník poškozenému hradit jednorázově tzv. bolestné (tedy jakousi satisfakci za způsobené utrpení), dále náklady na léčení, ušlou mzdu, a snížené společenské uplatnění (např. poškozený nebude moci vykonávat nějaký svůj oblíbený sport, nebo bude zohyžděn, apod.) Ztrátou na mzdě se chápe rozdíl mezi tím, co poškozený vydělal nebýt zranění, a dávkami nemocenské.

Jestliže kvůli trvalým následkům zranění (to už by se jednalo o těžkou újmu na zdraví) musí poškozený vykonávat jiné zaměstnání, které bude méně placeno, musí viník rozdíl mezi dřívější a nynější mzdou poškozeného dopláct (tzv. náhrada ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti). Rovněž nižší plat má vliv na výši budoucího důchodu poškozeného, viník tak musí poškozenému dopláct i rozdíl ve výši důchodu, který by poškozený měl, nebýt následků zranění, které by bránilo vykonávat lépe placenou práci a docílit tak vyšších důchodových částek.

Při usmrcení poškozeného viník hradí náklady spojené s pohřbem. Pokud ale usmrcený měl vůči někomu vyživovací povinnost (např. vůči dětem), musí viník tyto vyživovací dávky hradit za usmrceného. Výši finanční částky nahrazující škodu určuje soud.“²¹

Odpovědnost za škodu je postavena na tezi o odpovědnosti každého za škodu způsobenou porušením právní povinnosti. Odpovědnost se realizuje v takovém případě při splnění předpokladů, že šlo o protiprávní úkon, vznikla škoda, jako důsledek protiprávního jednání a předpokládá se, že šlo o zavinění škůdce.

Úkon je protiprávní, jestliže jím došlo k porušení právní povinnosti. Jde zejména o tyto případy:

- porušení obecně závazných předpisů, a to nejen jednáním v přímém rozporu s nimi, ale i jejich obcházením

²¹ CHODĚRA, O. *Občanským právem krok za krokem*. Eva Kadlecová. 1. vyd. U průhonu 22, Praha 7 : Grada Publishing, spol s r. o., 1997. 240 s. ISBN 80-7169-556-4.

- porušení jiných norem, které měl škůdce zachovávat, zejména interních hranic, bezpečnostních předpisů, stanov a řádů
- porušení povinností, které vyplývají ze smluv nebo jiných právních úkonů, a to po celou dobu trvání právního vztahu, který je jimi uložen
- zanedbání povinnosti předcházet škodám, která byla uložena buď konkrétně, nebo vyplývá z prováděné činnosti z jeho postavení škůdce
- porušení ustanovení § 415, kterým je uložena obecná povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám.

Protiprávnost je vyloučena v případech, jde-li o výkon práva, krajní nouzi nebo nutnou obranu a souhlasu poškozeného. Svolení poškozeného se musí týkat zásahu do takových práv jednotlivce, o nichž mu právní řád dovoluje rozhodovat. Opačně řečeno, nesmí se týkat práv, s nimiž poškozený s ohledem na meze stanovené právním řádem a honorující společenské zájmy, nesmí disponovat. Svolení musí být dáno svéprávnou osobou a i jinak musí splňovat všechny náležitosti vyžadované pro platnost právních úkonů. Svolení musí být dáno před vznikem škody.

„Zavinění může mít formu úmyslu, anebo nedbalosti. Při úmyslném zavinění se rozeznává úmysl přímý a nepřímý, při nedbalosti vědomá a nevědomá z hlediska vědomí, a nedbalost hrubá a lehká z hlediska posouzení nedbalosti samé.“²²

Pro případy způsobení škody při sportovní činnosti je velmi podstatné pojištění sportovce na odpovědnost za škodu. V této souvislosti je ovšem nutné, aby v podmínkách pojistné smlouvy byla zahrnuta i odpovědnost za ten konkrétní sport, který pojištěná osoba provozuje. Pro názornost uvádím některé příklady týkající se aplikace občanského práva.

- Při házenkářském utkání hráč A zlomí ruku hráči B, který hráče A zažaluje, aby mu vyplatil bolestné + ušlou mzdu, protože byl v neschopnosti, apod. Hráč A u soudu prohraje a bude odsouzen k vyplacení odškodného ve výši 20 tisíc Kč. Je však pojištěn na odpovědnost za způsobenou škodu u pojišťovny, která za něj oněch 20 tisíc Kč vyplatí.
- Při házenkářském utkání hráč A zaviní zlomení nohy hráčovi B, ale hráč B je pojištěn. Jeho pojišťovna mu vyplatí z úrazového pojištění 30 tisíc Kč a hráč B

²² BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. *Občanský zákoník-komentář*. Praha : Linde Praha, a. s., 1995. 407 s. ISBN 80-85647-53-2.

je tím natolik uspokojen, že už další náhradu škody nechce. Ale pojišťovna chce zpátky své peníze. Zažaluje tedy hráče A o náhradu škody. Hráč A u soudu prohraje (protože zranění zavínil) a musí pojišťovně vyplatit 30 tisíc Kč. Ovšem hráč A je pojištěn na odpovědnost za škodu u pojišťovny a ta za něj částku zaplatí.

- Oba dva příklady se mohou spojit do jedné situace. Hráč B dostane pojistku od své pojišťovny, ale je mu to málo, a tak navíc sám zažaluje hráče A o další náhradu škody. Pokud mu to soud uzná, pak hráč A bude platit jak přímo hráči B, tak i pojišťovně. Tehdy ocení, že má vysoký limit plnění při odpovědnosti za škodu u své pojišťovny.

Pro ilustraci uvádím ještě jeden příklad. Na začátku byl při sportovním utkání ošklivý faul a zlomená čelist, na konci dohoda o mimosoudním vyrovnání a odškodné v řádu desetitisíců korun.

Kazuistika č. 1

„V Teplicích se hrálo utkání 4. kola tuzemské fotbalové ligy. Domácí tým nastoupil proti Příbrami. Během duelu došlo k hlavičkovému souboji, při němž teplický hráč P. L. úderem lokte způsobil M. M. velmi bolestivé zranění. Skutečnost, že šlo o hrubý faul, uznala i fotbalová disciplinární komise, která teplickému hráči P. L. udělila trest zákazu startu v šesti zápasech. Nicméně příbramský hráč M. M. kvůli přeražené sanici podstoupil dvě operace, několik týdnů musel jíst jen tekutou stravu a samozřejmě vynechal několik zápasů, čímž přišel o prémie za odehraná utkání. Několik měsíců byl v pracovní neschopnosti. Hráč P. L. se hájil tím, že nefauloval úmyslně. Před soudem jej zachránilo jen mimosoudní vyrovnání, na kterém se dohodli advokáti. V kuloárech se mluví o částce 250 tisíc korun. Šlo o první podobný případ v tuzemském fotbale. Za jakých okolností by hráč P. L. skončil před soudem? Kdyby neuznal svoji chybu a nesvolil k mimosoudnímu vyrovnání. V uvedeném případě bylo také klíčové, že už jej potrestala disciplinární komise, jakýsi fotbalový soud, která tak trochu suplovala roli orgánů činných v trestním řízení. O to bylo jednání o vyrovnání snazší.

„Jednalo se o profesionální sportovce, suma odškodného vycházela z případu totožného zranění mimo sport. Rovněž šlo o zlomenou čelist. Každý je odpovědný za své chování, sportovce nevyjímaje. Tedy i na hřišti. Když jde hráč do souboje s protihráčem, musí se chovat tak, aby byl schopen nést následky svého jednání. Zvolili jsme nejrozumnější

*řešení, navíc, mluvíme-li o profesionálních fotbalistech, to přece nejsou vyjukani patnáctiletí kluci, ale trénovaní zkušení borci. Měli by mít kontrolu nad tím, co dělají. A když se neuhlídají, budou za to platit." řekl advokát Kramarič v rozhovoru pro on-line deník TÝDEN.CZ na adresu mimosoudního vyrovnání.*²³

Jenže platí to samé i pro tisíce hráčů, amatérů? Sám mezi ně patřím a pár zlomenin způsobených faulem jsem už v utkání viděl. Pochybují však, že by došlo na soud či placení odškodného. Výkonnostní sport, to je trochu problém. V nižších soutěžích dochází k daleko brutálnějším zákrokům než v lize. Ale nejsou u hřiště kamery, fotografové, jako u zápasů profesionálů. Možnost dokázat úmyslné zavinění pachatele je proto velmi komplikované.

5.4 Veřejnoprávní delikty

U veřejnoprávních deliktů vzniká odpovědnostní vztah mezi delikventem vůči subjektu, který není poškozený. Je jím stát, resp. jiná veřejnoprávní korporace. Při nesplnění primární povinnosti následuje represivní sankce – postih delikventa, jehož účelem je také působit i preventivně; jedná se o individuální prevenci vůči delikventovi, ale také o generální prevenci, která je spojena s obecným působením na veřejné mínění společnosti. Mezi veřejnoprávní delikty řadíme zejména trestné činy a disciplinární delikty. Nejprve bychom si vymezili některé pojmy v souvislosti s trestními záležitostmi.

S účinností od 1. ledna 2010 je základním pramenem trestního práva hmotného nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, který nahradil trestní zákon č. 140/1961 Sb. Novým zákonem dává stát prokazatelným způsobem najevo změnu v důležitosti a významu jednotlivých státem chráněných hodnot.

„Nový zákon uplatňuje dělení trestných činů na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a takové úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Zločiny jsou pak určeny zbytkovým výčtem: jsou to všechny trestné činy, které nejsou v terminologii nového zákona výše uvedenými přečiny. Kategorie zvláště závažných trestných činů, se nahrazuje nově kategorií zvláště závažných zločinů; jde o takové

²³ *Je to průlomové rozhodnutí* [online]. 2009, 1.5.2009 [cit. 2009-08-12]. I Dnes.CZ. Dostupný z WWW: <<http://klikni.idnes.cz/clanky.asp?slovo=Teplice&sort=&skupina=&skip=40>>.

úmyslné trestné činy, na něž nový zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Zásadní změny doznalo pojetí trestného činu. Od materiálního pojetí se posunujeme k lépe uchopitelnému formálnímu pojetí. Pojem společenské nebezpečnosti, resp. činu nebezpečného pro společnost, jakožto základní podmínka trestnosti činu, je propříště do jisté míry suplován pojmem společenské škodlivosti, která však není podmínkou trestnosti, ale spíše korelativem při uplatňování trestní odpovědnosti.

Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, pokud byl vyšší než nepatrný, byl podle zákona č. 140/1961 Sb. podmínkou trestnosti činu a dále korelativem při stanovení druhu trestu a jeho výměry. Nový zákon používá nového pojmu, a sice „společenské škodlivosti“, když v § 12 odst. 2 říká, že trestní odpovědnost pachatele a trestně právní důsledky s ní spojené lze uplatňovat pouze v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

Pokud bychom chtěli tyto dva pojmy poměřovat, nabízí se nám srovnání „společenské škodlivosti“ jako pojmu totožného s „nebezpečností činu pro společnost, která je vyšší než nepatrná“ (případně u mladistvých vyšší než malá).

Koncept používání těchto materiálních kritérií se však v trestním zákoníku uplatňuje odlišně. Ačkoliv tedy zákoník zná pojem „společenské škodlivosti“, nikde s ním dále příliš nepracuje. Naopak strukturovanost, jakou používal starý zákon, pokud rozlišoval stupeň nebezpečnosti (§ 3 odst. 4), nenajdeme v novém zákoně u společenské škodlivosti, ale u pojmu povahy a závažnosti trestného činu v § 39 odst. 2 nového zákona. Tento posléze uvedených pojem je totiž korelativem při ukládání trestů, kdy je třeba brát ohled na povahu a závažnost trestného činu určenou zejména následujícím:

- *významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen;*
- *způsobem provedení činu;*
- *následky činu;*
- *okolnostmi, za kterých byl čin spáchán;*
- *osobou pachatele;*
- *mírou zavinění;*

- *pohnutkou;*
- *záměrem nebo cílem.*

Ve zkratce lze tedy říct, že ačkoliv nový zákon zavádí tzv. formální definici trestného činu, existují nadále materiálně právní hlediska, kterých se advokát může v rámci své obhajoby dovolávat. Materiálně nejzávažnějším je hledisko „společenské škodlivosti“, pod ním stojí hledisko „povahy a závažnosti trestného činu“, přičemž kritéria „povahy a závažnosti“ trestného činu (§ 39 odst. 3 nového zákona) splývají se stupni společenské nebezpečnosti, jak byl tento pojem používán ve starém zákoně (§ 3 odst. 4 starého zákona).“²⁴

Z pohledu trestního zákoníku tedy podle § 12 pouze trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které za jejich spáchání uloží. Trestní odpovědnost pachatele a trestně právní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. „Ze zásady subsidiarity (princip, podle něhož jsou všechna opatření a pravomoci vykonávány na nejnižším stupni správy, který umožňuje jejich realizaci nebo výkon) trestní represe vyplývající princip „ultima ratio“ (nejzazší, poslední řešení) byl sice původně chápán spíše jako princip omezující zákonodárce v tom směru, že trestně právní řešení je krajním prostředkem ve vztahu k ostatní deliktní úpravě (správněprávní, občanskoprávní, obchodněprávní), ale v současné době je zásadně všeobecně uznáváno, že má nepochybně význam i pro interpretaci trestně právních norem a plyne z něho, že trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispoločenských jednání, a to ze zásady, že tam, kde postačí k regulaci prostředky správního nebo civilního práva v širším slova smyslu, jsou trestně právní prostředky nejen nadbytečné, ale z pohledu principu právního státu také nepřijatelné. Přitom tento princip je uplatňován jak v systémech s formálním pojetím trestného činu, tak i v systémech s materiálním pojetím trestného činu.“²⁵

Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit. Trestní odpovědnost pachatele a trestně právní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

²⁴VAŠÍČEK, L. *Nová éra trestního práva hmotného: Starý zákon vs. Nový zákon*. Epravo.cz : články [online]. 2010 [cit. 2010-01-22], s. 1. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-era-trestniho-prava-hmotneho-stary-zakon-vs-novy-zakon-59450.html>>. ISSN 1213-189X.

²⁵Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Trestní zákoník.cz [online]. 2010 [cit. 2010-01-14]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

Trestný čin

Dle § 13 odst. 1 trestního zákoníku se trestným činem rozumí protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Dle odst. 2, tohoto ustanovení, pak k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Jde o nové pojetí, v němž byl vypuštěn materiální znak, který byl nahrazen společenskou škodlivostí uvedenou nyní v § 12 odst. 2.

Formální pojetí trestného činu znamená opuštění dosavadního materiálního či formálně materiálního pojetí a je výraznou změnou určující charakter nové kodifikace trestního práva. Formální pojetí trestného činu odpovídá více logice trestního práva spočívající v tom, že se jednání, které by mohlo naplňovat znaky skutkové podstaty přečinu výtržnictví dle § 358 trestního zákoníku, zastaví nebo postoupí jako přestupek, než aby se takové méně závažné jednání již předem nepovažovalo za trestný čin. Což by mohlo mít především u mladistvích pachatelů za následek destrukci právního vědomí sociálně etického významu výtržnictví. Formální stránku trestného činu tvoří dva odlišné typy znaků, obecné a typové, které jsou uvedeny v zákoně. Do **obecných** spadá věk a přičetnost pachatele, mezi **typové** patří objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka a protiprávnost. Obecné znaky jsou pro všechny trestné činy stejné a jsou upraveny v §25, §26 a §27 trestního zákoníku. Typovými znaky se od sebe jednotlivé trestné činy liší a tvoří tak jednotlivé skutkové podstaty trestných činů.

Skutková podstata trestného činu

*„Objektem trestného činu je to, co je trestním právem hmotným chráněno ve vztahu k němu. V případě sportu se za objekt považuje lidské zdraví a život. **Objektivní stránka** je obligatorním znakem a skládá se z jednání, následku a příčinnou souvislostí mezi oběma. Fakultativním znakem objektivní stránky je místo, čas či účinek. **Jednáním** je projev vůle ve vnějším světě.“²⁶*

Jedná se o vůli projevující se navenek. Ve sportu jsou však případy, kdy nastanou situace, které se dějí bez projevu vůle sportovce. Ve fotbale při souboji o míč nebo v basketbale při výskoku dopadne na soupeřovu nohu a způsobí si zranění. Není zde projev vůle, a tudíž nemůžeme hovořit o trestním jednání. Pokud se podíváme na problematiku jednání z pohledu trestního zákoníku, konkrétně § 148, který říká:

²⁶ NOVOTNÝ, O, DOLENSKÝ, A, JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: I. Obecná část*. 4. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2003. 436 s. ISBN 80-86395-73-1 .

„Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti“, můžeme usuzovat, že sport je zaměstnáním a porušenou důležitou povinností jsou pravidla. Jedná se tedy o trestní jednání pouze u profesionálních sportovců. Amatéri nemají uzavřeny podobné smlouvy a jsou proto vázáni toliko sportovními pravidly. *„Následkem rozumíme porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu“²⁷*, což je ve sportu zranění. To může mít formu ublížení na zdraví, těžké újmy na zdraví nebo smrti. **Příčinná souvislost** spojuje jednání subjektu (zákrok, foul) a následek tohoto jednání (zranění, smrt). **Subjektem** je fyzická osoba, která naplnila skutkovou podstatu trestného činu, tedy i sportovec. Podmínkou je příčetná osoba a dosažení věku patnácti let.

Subjektivní stránka charakterizuje trestně právní delikt z hlediska psychiky pachatele. Obligatorním znakem je zavinění, fakultativním pohnutka, cíl či účel. Zavinění pak může být úmyslné (přímé, nepřímé) a nedbalostní (vědomé, nevědomé) a jedná se o psychický stav pachatele k ohrožení či porušení objektu trestného činu, k němuž došlo právě jeho jednáním. Ve sportu se většinou setkáváme s nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí. Jsou nejčastější formou zavinění. Je velmi obtížné určit, o kterou formu se jednalo. *„Pro pojem zavinění jsou důležité nejen jeho formy, ale i jeho obsah. Jde o otázku, na které okolnosti se zavinění vztahuje, tj. např. co musí pachatel vědět a chtít, má-li se jednat o úmyslný trestný čin. Trestný čin znamená, že zavinění se vztahuje na nějaký způsob v zákoně uvedený či porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem. Pro zavinění není nutné, aby pachatel měl přesné znalosti všech těchto zákonů. Stačí prostá laická představa. Je nepochybné, že pachatel často nemusí vědět o trestnosti svého činu. Přesto v tomto směru platí zásada, že neznalost zákona neomlouvá. Zavinění, ať už ve formě úmyslu nebo nedbalosti, může být různé intenzity. Tak např. míra neopatrnosti při nedbalosti může být větší nebo menší. Při jinak stejných okolnostech větší míra zavinění má za následek vyšší trest a naopak. Míra zavinění je určována jeho formou i jeho obsahem. Úmysl je těžší forma zavinění než nedbalost. Čím lépe pachatel zná všechny rozhodující skutečnosti, tím vyšší je stupeň jeho zavinění a naopak. To, zda došlo k zavinění, ať už úmyslného či z nedbalosti, se zjišťuje*

²⁷ JELÍNEK, J, et al. *Trestní právo hmotné*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2006. 823 s. ISBN 80-7201-630-X.

dokazováním, tj. zjišťováním vnějších okolností, z nichž lze dovozovat, zda pachatel jednal úmyslně či z nedbalosti., jaká byla případně pohnutka, apod. „²⁸

Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem nebo věděl, že se svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Podle pachatelovy vůle k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem rozeznává osnova **úmysl přímý** (§ 15 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku), tzv. věděl a chtěl porušit zákon a **úmysl eventuální** (§ 15 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku), tzv. věděl, že svým jednáním může porušit zákon a byl srozuměn, že se vznikem určité situace bude zákon porušen. V obou případech je si pachatel vědom toho, že svým činem může způsobit protiprávní následek. Trestný čin je spáchán **z nedbalosti**, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí nebo nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Trestný čin je spáchán **z hrubé nedbalosti**, jestliže přístup pachatel k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatel k zájmům chráněným trestním zákonem.

V případě, že dojde při sportovní činnosti k ublížení na zdraví, ke smrti nebo ke způsobení majetkové či jiné škody a je důvodné podezření, že tímto jednáním došlo ke spáchání trestného činu, může každý občan (nejen poškozený), podat trestní oznámení s tím, aby orgány policie takové skutečnosti prověřily. Trestní oznámení může být podáno na Policii České republiky nebo na státním zastupitelství. Prověřování podezření ze spáchání trestného činu provádí příslušný policejní orgán. Tím může být policejní orgán věcně a místně příslušného obvodního oddělení Policie České republiky, nebo místně a věcně příslušný policejní orgán Služby kriminální policie a vyšetřování. Policejní orgán při prověřování zda došlo ke spáchání trestného činu postupuje podle trestního řádu a zajišťuje veškeré důkazy, které jsou zásadní pro rozhodnutí, zda jednání, pro které bylo podáno trestní oznámení je trestným činem či nikoliv. V rámci tohoto prověřování pak policejní orgán provádí výslechy osob, které byly přítomny

²⁸ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Trestní zákoník.cz [online]. 2010 [cit. 2010-01-14]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

sportovnímu utkání a viděly jeho průběh, zajišťuje listinné důkazy (lékařské zprávy, filmové či jiné záběry z místa činu, záznamy o sportovním utkání, ohledání místa činu spolu s dokumentací a případně znalecké posudky) V případě, že policejní orgán na základě provedeného prověřování zjistí, že se nejedná o podezření ze spáchání trestného činu, věc odloží nebo odevzdá příslušnému správnímu orgánu jako přestupek. Pokud dospěje k závěru, že došlo ke spáchání trestného činu, předa věc policejnímu orgánu Služby kriminální policie a vyšetřování k provádění vyšetřování. Policejní orgán poté na základě získaných důkazů zahájí trestní stíhání konkrétní osoby a zajišťuje další důkazy. Po skončení vyšetřování předá policejní orgán spisový materiál státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby, postoupení věci, zastavení trestního stíhání nebo na postup v rámci tzv. odklonu v trestním řízení.

Státní zástupce, který ve věci od počátku prověřování koná ve věci dozor, rozhodne o dalším postupu. V případě, že výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, podá státní zástupce dle § 176 odst. trestního řádu obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy. Pokud státní zástupce obžalobu nepodá, rozhodne pak níže uvedeným způsobem.

Dle § 171 trestního řádu státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění.

Státní zástupce pak dle § 172 odst. 1 trestního řádu zastaví trestní stíhání

- je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede,
- není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci,
- není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný, je-li trestní stíhání nepřijatelné (§ 11 odst. 1),
- nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný nebo zanikla-li trestnost činu.

Ve smyslu ustanovení § 172 odst. 2 trestního řádu pak státní zástupce může zastavit trestní stíhání

- je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne,
- bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující,
- jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

Vedle shora uvedených rozhodnutí může státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání dle § 307 trestního řádu v řízení o přečinu se souhlasem obviněného, jestliže obviněný se k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Dále může státní zástupce dle § 309 trestního řádu v řízení o přečinu, se souhlasem obviněného a poškozeného rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem, a složí na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

V souvislosti se sportovními úrazy je nutné konstatovat, že pokud je podáno trestní oznámení a policejní orgány provádějí prověřování podezření ze spáchání trestného činu, nemůže poškozený vzít své oznámení zpět. Výjimku tvoří ustanovení § 163 odst. 1 trestního řádu, které stanovuje podmínky pro trestní stíhání se souhlasem poškozeného.

Dle tohoto ustanovení trestní stíhání pro trestné činy ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 trestního zákoníku), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 trestního zákoníku, vydírání podle § 175 odst. 1 trestního zákoníku, porušování domovní svobody (§ 178 trestního zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 trestního zákoníku), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, 2 trestního zákoníku, krádeže (§ 205 trestního zákoníku), zpronevěry (§ 206 trestního zákoníku), neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 trestního zákoníku), neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 trestního zákoníku), podvodu (§ 209 trestního zákoníku), podílnictví (§ 214 trestního zákoníku), podílnictví z nedbalosti (§ 215 trestního zákoníku), lichvy (§ 218 trestního zákoníku), zatajení věci (§ 219 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 trestního zákoníku), poškození věřitele (§ 222 trestního zákoníku), poškození cizí věci (§ 228 trestního zákoníku), nebezpečného vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku) a nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku) proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 trestního zákoníku), pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas být jen jednoho z nich. V této souvislosti je nutné konstatovat, že souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 není třeba, pokud

- byla takovým činem způsobena smrt,
- poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,

- poškozeným je osoba mladší 15 let,
- z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

I v této kapitole bychom mohli uvést příklady.

Kazuistika č. 2

„Rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 10.2. 2006, sp. zn. 2 T 8/2005, byl obviněný J. B. uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 trestního zákona. Podle § 24 odst. 1 trestního zákona bylo upuštěno od potrestání. Podle § 229 odst. 1 trestního řádu byli poškozený M. Š., a Zdravotní pojišťovna odkázáni s celým svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podkladem výroku o vině se stalo zjištění soudu prvního stupně, že obviněný dne 12.4. 2003 okolo 17.15 hodin na hlavním hřišti při mistrovském zápasu v kopané, jako hráč při souboji o míč zezadu či z boku zasáhl s použitím nepřiměřené síly nohu a podrazil hráče M. Š. a způsobil mu tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazy u vnitřního kotníku levé nohy, kdy toto zranění si vyžádalo hospitalizaci na Chirurgické klinice FN od 12.4.2003 do 16.4.2003 a následnou pracovní neschopnost od 12.4.2003 do 9.6.2003, kdy byla pracovní neschopnost M. Š. na vlastní žádost ukončena. Z odůvodnění Nejvyššího soudu ČR, který odmítl dovolání odsouzeného hráče:

Nejvyšší soud považuje za nutné především uvést, že účelem pravidel sportovních her je nejen stanovit soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně i chránit zdraví hráčů před zákroky, které zpravidla či alespoň občas vedou k jejich zranění a že na dodržení herních pravidel je společenský zájem. Z tohoto pohledu je pak zapotřebí přísně individuálně posuzovat vzniklá zranění hráčů nejen v jednotlivých druzích sportu, ale i míru porušení daných pravidel, upravujících to či ono sportovní odvětví. Teprve na základě takového posouzení lze dospět k závěru, zda vzniklé zranění protihráče lze posuzovat ještě v rámci sportovních pravidel, či zda již připadá v úvahu aplikace trestního práva.“²⁹

Nejvyšší soud pro tyto případy zastává zásadu subsidiarity trestního práva (vedle subsidiarity práva občanského z hlediska případného řešení škody způsobené zraněním) a je toho názoru, že normy trestního práva je namístě uplatnit tam, kde posuzované

²⁹*Trestní odpovědnost za sportovní úrazy* : rozhodnutí Nejvyššího soudu. Právní revue. 2007, XI, s. 2.

jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tomto smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly, pokud jde o způsobený následek na zdraví sankcionováno. Nejvyšší soud tedy není zastáncem názoru odvolatele, že cokoli se odehrává v rámci sportu, je nutno posuzovat toliko na základě příslušných sportovních pravidel, a že ingerence práva i ve formě vyvození trestní odpovědnosti sportovců je vyloučena. Nelze rovněž omezovat trestní odpovědnost jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.

Kazuistika č. 3

„Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002, právní věta rozhodnutí uveřejněna v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - právní věty a rejstříky, 2004, sešit 28, str. 25, pod pořadovým č. C 2352". Úder soupeře v rozporu s pravidly karate, při němž zasaženému vznikla škoda na zdraví, je postižitelný nejen v rámci pravidel zápasu karate, nýbrž představuje současně i porušení prevenční povinnosti; při splnění zbývajících předpokladů je dána obecná odpovědnost za škodu na principu presumovaného zavinění." Uvedené sportovní rozhodnutí je zřejmě prvním publikovaným rozhodnutím vyššího soudu (v daném případě Nejvyššího soudu ČR) po roce 1989 a oproti rozhodnutím výše uváděným se z hlediska faktického liší především v tom, že dopadá nikoliv na oblast kopané (jako všechna předchozí rozhodnutí), ale na oblast jiného, tzv. kontaktního sportu: karate. Ze skutkového hlediska se jednalo o případ, kdy se žalobce domáhal náhrady škody na zdraví s tím, že utrpěl úraz s trvalými následky, když žalovaný při zápase první České ligy karate proti žalobci použil sportovní techniku, která je v rozporu se sportovními pravidly a způsobil mu velmi těžká zranění.

Právě s ohledem na skutečnost, že se jedná o rozhodnutí dopadající do nových společensko-ekonomických a právních podmínek, bylo zajímavé sledovat, zda nějakým způsobem dojde k odklonu od závěrů vyložených v rozhodnutí uveřejněném pod R 16/80 Sbírkou soudních rozhodnutí, či nikoliv, nebo zda se v rozhodnutí objeví případně nějaké doktrinní poznatky. Samotné rozhodnutí bohužel fakticky žádnou (novou) právní argumentaci neobsahuje, takže by se mohlo zdát, že závěry v něm obsažené jsou nepřilíš významné. S ohledem na rozsah nastoleného dovolacího přezkumu v předmětné věci tomu však není. Nepochybný význam rozhodnutí spočívá zejména v tom, že závěry dosavadní judikatury výslovně považuje za použitelné

i v současné době s odkazem na poslední publikované rozhodnutí vztahující se ke sportovnímu úrazu způsobenému během sportovního zápolení hráčem hráči, a tím v daném případě uzavřelo, že nastolená otázka právní odpovědnosti sportovce není otázkou zásadního právního významu. ³⁰

Kazuistika č. 4

„L. B., svým tvrdým zákrokem, v nejnižší fotbalové soutěži způsobil tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a poškodil vazy v kotníku soupeři, údajně policistovi, Milanu Š., z TJ Sokol Třebeš. Ten na něho podal trestní oznámení. Všechny soudy, které se případem zabývaly, se shodly, že je L. B., vinen těžkým ublížením na zdraví, nicméně s ohledem na to, že protihráči nezlomil nohu schválně, soudy nedaly Benešovi žádný trest. Jiný soud sice přiznal Šimkovi nárok na bolestné a také pojišťovna nejspíš bude žádat po Benešovi úhradu nákladů na léčení zraněného. Mimochodem, od rozhodčího Beneš dostal za svůj faul v zápase žlutou kartu. L. B. se obrátil na Ústavní soud v domnění, že ten zruší výroky soudů nižších stupňů a vše bude při starém, tedy, že pokud se stane cokoliv v prostoru vymezeném autovou čarou hřiště (co by jinak bylo trestné), může být sice kvalifikováno jako trestný čin, úmyslný i nedbalostní, ale nebude za to uložen trest, protože se to stalo při hře hrané podle pravidel, někdy i v zápalu boje - a s tím se musí počítat. S tím ale Ústavní soud nesouhlasil. “Soudy nemohly pominout především nepřiměřenost zákroku vzhledem k herní situaci, použití nepřiměřené síly, která nebyla potřebná k zákroku,” napsali soudci Nejvyššího soudu v usnesení, které L. B. navrhoval zrušit. Fotbalista namítal, že sport nese riziko. “Kdo nastupuje k utkání v kopané, musí s možností zranění počítat,” tvrdil ve snaze pomoci mu v argumentaci jeho obhájce. Ústavní soudci ale případ ani podrobně nezkoumali a stížnost v únoru rovnou odložili. “Není na Ústavním soudu, aby stanovil, že sportovní riziko představuje okolnost vylučující protiprávnost, či zvolil jinou z řady ve světě existujících teorií právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy,” uvedla v usnesení soudkyně zpravodajka Ivana Janů. Je to prý typický úkol Nejvyššího soudu. L. B. si prý stěžoval u Ústavního soudu, že žádný ze soudů nezkoumal, jestli při zákroku skutečně porušil pravidla hry. Podle soudkyně zpravodajky, ale prý nic takového není potřeba. “Soudy by se v obdobných případech neměly nechat vmanévrovat do pozice sportovních rozhodčích. Jejich povinností je posuzovat konkrétní okolnosti a zvláštnosti toho kterého případu,” napsala. Soud je podle ní vázán zákonem, nikoli sportovními pravidly. Ačkoliv nám od

³⁰ KRÁLÍK, M. *Právní odpovědnost za sportovní úrazy, aneb "Quo vadis, moderní sporte!"*. Právní rádce. 2007, č. 6, s. 37.

školních let vtloukali do hlavy, že sport posiluje tělo i ducha, anebo že ve sportu jsou rozhodující pravidla fair-play, každý, kdo se na sport jenom kouká (a vůbec nemusí běhat po hřišti a nechat se okopávat od soupeřů), moc dobře ví, že ani jedno ani druhé už dávno není pravda. Konečně i na hřištích a ve sportovních halách začne platit zákon pro aktéry, kteří se tam oddávají svým hrám - byť podle pravidel - ale jednají přitom jako šílenci či podrazáci. Pozor, ve skutečnosti se tato slova týkají jen mizivého procenta sportovců, oné pověstné špičičky ledovce mezi masou slušných lidí. Samozřejmě, sportovních úrazů jsou spousty. Famózní gólman Čech by mohl vyprávět. V souvislosti s tímto případem deník Právo hned informuje, že se policie chystá více a razantněji řešit nedovolené zákroky sportovců, při kterých způsobili svému soupeři zranění. Policie musí konat ze zákona, jde ale o to, zda bude sama tyto trestné činy vyhledávat. Na obzoru je údajně další podobný rozsudek. U soudu v Novém Jičíně už podle iHned.cz leží obžaloba fotbalisty, po jehož skluzu má soupeř dodnes šrouby v noze. Mladému hráči, proslulému tvrdou hrou, teď teoreticky hrozí až pět let vězení. Jiní mladí sportovci se ale své satisfakce nedočkali. Například třebíčský hokejista Tomáš Zelenka, kterého v únoru 2001 podrazáckým faulem zezadu navěky „odsoudil“ na invalidní vozík jihlavský Marian Morava. Znamý okresní žalobce z Jihlavy tehdy privilegoval sportovní pravidla nad zákon, když konstatoval, že „ve sportu prostě platí odlišná pravidla“. Neplatí, jak konečně rozhodl Ústavní soud.“³¹

Nejenom však trestné činy proti životu a zdraví, kterým jsme se z větší části věnovali v této kapitole, souvisejí se sportem. Shrňme si na závěr této kapitoly trestné činy, které se mohou aplikovat v souvislosti se sportovní činností, a to jak samotných aktivních sportovců, tak i diváků:

- vražda dle § 140 trestního zákoníku
- usmrcení z nedbalosti dle § 143 trestního zákoníku
- těžké ublížení na zdraví dle § 145 trestního zákoníku
- ublížení na zdraví dle § 146 trestního zákoníku
- ublížení na zdraví dle § 146a trestního zákoníku
- těžké ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 trestního zákoníku
- ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 trestního zákoníku

³¹HLAVÁČEK, J. *Jeden hrubý faul a jdete do vězení*. Krimi servis Hlaváček: články [online]. 2010 [cit. 2010-01-14], s. 1. Dostupný z WWW: <http://www.krimi-servis.cz/?p=90>

- podvod dle § 209 trestního zákoníku
- dotační podvod dle § 212 trestního zákoníku
- provozování nepoctivých her a sázek dle § 213 trestního zákoníku
- poškození cizí věci dle § 228 trestního zákoníku
- neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry dle § 252 trestního zákoníku
- poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení dle § 276 trestního zákoníku
- výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem dle § 288 trestního zákoníku
- násilí proti úřední osobě dle § 325 trestního zákoníku
- vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326 trestního zákoníku
- přijetí úplatku dle § 331 trestního zákoníku
- podplácení dle § 332 trestního zákoníku
- maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 337 trestního zákoníku
- násilí proto skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 352 trestního zákoníku
- nebezpečné vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku
- hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob dle § 355 trestního zákoníku
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 trestního zákoníku
- výtržnictví dle § 358 trestního zákoníku

Zde bych uvedl přímo citaci zákona č. 40/2009 Trestního zákoníku (1), „Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnictví zejména tím, že napadne někoho jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“
 (2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně nebo jako člen organizované skupiny.

Pokud bychom měli být důslední, tak každá návštěva, ať již hokejového nebo fotbalového utkání, koneckonců stává se pravidlem i u jiných sportů by si vyžádal zákrok policie a trestní stíhání několika fanoušků. Příklad bych uvedl z mládežnického turnaje hokejistů. „*Nadávky, urážky, výhrůžky, fyzické napadení, inzultace rozhodčího. To není výčet z krajského přeboru mužů, ale z hokejového zápasu dvanáctiletých kluků! Pojďme dětem příkladem. Pokud se tohoto hesla drželi trenéři a příznivci dvanáctiletých hokejových žáků HŠ Svišť Bratislava, tak mají o výchovném působení na své svěřence hodně podivné představy. Podnapilý divák řvoucí na dvanáctiletého kluka, že si ho najde a zabije ho, vytrhnuvší hráči hokejku, s kterou ho začal řezat, přihlízející majitelka klubu, vulgární děti, inzultace, vulgární nadávky, osočování, nesmyslná konfrontace a to tam toho ještě dosti chybí, popisoval šokující video šéftrenér Hockey Talent Academy Jaromír Pytlík. Český tým nastoupil v zápase vánočního turnaje O pohár hejtmána Vysočiny proti slovenskému výběru HŠ Svišť Bratislava. Po celkem nevinném střetu zůstal jeden z malých slovenských hokejistů ležet na zemi a ze strany trenérů a rodinných příslušníků bratislavského týmu se spustila taková hysterická vlna osočování, nadávek a napadání, až se diváci nestačili divit. Nechybělo vyhrožování a nadávky českému hokejistovi, který měl střet se soupeřem na svědomí, inzultace rozhodčího a fyzické napadení realizačního českého týmu. Sprostá slova lítala i z úst samotných dvanáctiletých kluků. Český tým za stavu 5:2 ve svůj prospěch ve třetí třetině ze zápasu odstoupil, ačkoliv před tím všechna utkání vyhrál, a nenastoupil ani do semifinále turnaje. Zraněný mladý slovenský hokejista byl po vyšetření v nemocnici propuštěn a měl by být v pořádku.*“³²

Dospělí by měli jít dětem příkladem. Po tom, co ale vidí na našich sportovištích, co vidí, jak se dospělí sportovci k sobě chovají, jak si sprostě nadávají a někdy jsou schopni v afektu způsobit druhému zranění, není se čemu divit, že násilí dopouští i oni.

Přestupek

Nesmíme však zapomenout i na přestupky. Například v souvislosti s pořádáním sportovních utkání dochází ve značné míře k páchání nejrůznějších přestupků podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje možnost uložit pachateli přestupku jako jedno z ochranných opatření (§ 16) omezující opatření (§ 17). Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně

³²Slováci napadli malé české hokejisty [online]. Deník sport. 2010 , 6.1.2010 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://deniksport.blesk.cz/clanek/video/85772/video-slovaci-napadli-male-ceske-hokejisty.html>>.

přístupná místa a místnosti, v nichž se podávají alkoholické nápoje nebo se konají veřejné tělovýchovné, sportovní nebo kulturní podniky. Lze je uložit pachateli přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (§ 30), přestupku proti veřejnému pořádku (§ 47 a 48) a přestupku proti občanskému soužití (§ 49). Při určování veřejně přístupných míst a místností je správní orgán omezen obvodem své územní působnosti. Omezující opatření musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného přestupku, lze je uložit jen spolu se sankcí a nejdéle na dobu jednoho roku. Dodržování omezujícího opatření kontroluje správní orgán, který opatření uložil (§ 93). Úmyslné nedodržení omezujícího opatření je přestupkem podle § 21 odst. 1 písm. ch) zákona o přestupcích.

5.5 Disciplinární delikty

Za porušení sportovních a disciplinárních norem je ve sportu nejčastěji aplikovaná mimo trestní odpovědnost, která je zvláštním typem odpovědnosti, jež nespadá ani pod občanskoprávní ani trestně právní. Jedná se o provinění, kde nedošlo k naplnění znaků trestného činu, ale trest nebo sankce jsou uloženy. Každé sportovní odvětví má svá pravidla, stanovy a předpisy, a pokud dojde k jejich porušení, je vedeno disciplinární řízení.

„V disciplinárním řízení lze jednotlivcům ukládat tresty jako je důtka, peněžitá pokuta, zastavení závodní činnosti, zákaz výkonu funkce. Kolektivům lze ukládat tyto tresty: důtka, peněžitá pokuta, uzavření hřiště, odebrání soutěžních bodů, vyloučení ze soutěže.“³³ Důtka je nejnižším trestem a ukládá se v případech méně závažných či ojedinělých provinění. Peněžitou pokutu lze uložit až do výše 100.000,- Kč u jednotlivců a 500.000,- u kolektivů. Zastavit závodní činnost lze na určité časové období nebo počet soutěžních utkání. Zákaz výkonu funkce lze uložit trenérům, vedoucím družstev, hlavním pořadatelům, rozhodčím a jiným osobám pověřeným obdobnými funkcemi na dobu nejvýše dva roky. U kolektivů lze jako trest uzavřít hřiště až na tři soutěžní utkání anebo lze družstvo vyloučit ze soutěže. Tento trest se ukládá pouze ve výjimečných případech.

³³KÁROLYI, A, JONÁŠ, K. *Disciplinární řád Českomoravského fotbalového svazu*, vyd. Praha: Olympia, a.s., 2003.

5.6 Odpovědnost trenéra při jeho činnosti

V této kapitole budeme hovořit o právní odpovědnosti trenéra mládeže. Z právního hlediska půjde při výkonu práce trenéra nejčastěji o řešení otázky, kdy vzniká jeho odpovědnost za způsobenou škodu podle občanského zákoníku a dále o jeho trestní odpovědnost za spáchání trestného činu podle trestního zákona. Předně je potřeba říci, že při posuzování odpovědnosti trenéra není rozhodující, zda má či nemá jakýsi průkaz trenéra. To je totiž sportovně technickou záležitostí daného sportovního odvětví, případně i konkrétního klubu. Nemluvíme zde o živnostenském listu, který je nutný v případě, kdy trenérská činnost je provozována jako podnikání a řídí se obecně platnými právními předpisy (zejména pak živnostenským zákonem. Ale vraťme se zpět k odpovědnosti za způsobenou škodu, kdy se jedná, jak jsme si již uvedli v předchozích kapitolách, ve smyslu ustanovení § 420 občanského zákoníku o tzv. subjektivní odpovědnost. To znamená, že k tomu, aby byla založena odpovědnost, musí **dojít k porušení právních povinností** (vyplývající z obecně platných právních předpisů nebo jiných předpisů – interních, bezpečnostních, stanov řádů, ze smluv, předcházet škodám, které vyplývají z prováděné činnosti, obecné povinnosti stanovené § 415 občanského zákoníku, který stanoví, že „každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, na přírodě a životním prostředí“, v určitých případech je protiprávnost jednání vyloučena, i když je tímto jednáním způsobena škoda, a to např. při jednání v nutné obraně, krajní nouzi, svolení poškozeného a přípustného rizika), **vznikne škoda, mezi porušením povinnosti a vznikem škody existuje vztah příčiny a následku, odpovědná osoba porušení povinnosti zavinila**. Jestliže některý z výše uvedených předpokladů chybí, odpovědnostní vztah nevzniká. Pokud jde o odpovědnost trenéra za způsobenou škodu, je třeba říci, že trenér je tzv. osobou, kterou užívá právnická osoba – konkrétně tělovýchovná jednotka či sportovní klub ke své činnosti. V tomto případě odpovídá za činnost takové osoby poškozenému sportovní klub nikoli sám trenér. Vzhledem k tomu, že se jedná rovněž o subjektivní odpovědnost podle § 420 občanského zákoníku, může také sportovní klub svou odpovědnost vyloučit, a to zejména tím, že úspěšně prokáže nedostatek zavinění na straně osob, které ke své činnosti užívá.

Vůči trenérovi, který svým jednáním zavinil vznik škody, za kterou poškozenému odpovídá sportovní klub, má tento tzv. regresivní nárok (může požadovat vůči trenérovi náhradu a to:

- buď podle ustanovení §440 občanského zákoníku, který stanoví, že „kdo odpovídá za škodu způsobenou zaviněním jiného, má proti němu postih“ – půjde zejména o případy, kdy trenér vykonává činnosti pro sportovní klub na základě tzv. nepojmenované smlouvy podle §51 občanského zákoníku nebo na základě svého členství ve sportovním klubu
- nebo podle pracovněprávních předpisů v případě, kdy trenér vykonává činnosti v pracovněprávním vztahu; ustanovení §420 odst. 2 občanského zákoníku stanoví, že odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není dotčena, „ustanovení § 250 odst. 1 zákoníku práce pak upravuje obecnou odpovědnost zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli, když „zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním“; rozsah této náhrady upravuje § 257 odst. 1 zákoníku práce, který stanoví, že zaměstnanec je povinen nahradit zaměstnavateli skutečnou škodu, a to v penězích, jestliže škodu neodčiní uvedením v předešlý stav; rozsah této náhrady je pak omezen na 4,5 násobek měsíčního průměrného platu v případě škody způsobené zaměstnancem z nedbalosti (§ 257 odst. 2 zákoníku práce). Jedná-li však někdo ze své vlastní iniciativy nebo překročí rámec činnosti, ke které byl pověřen, vzniká tu jeho vlastní odpovědnost.“³⁴

Předně je třeba říci, že je nutné rozlišovat vznik odpovědnosti za škodu a náhradu vzniklé škody. Škoda může samozřejmě vzniknout, aniž by za ní kdokoli nesl odpovědnost (jde zejména o *náhodu*). Obecně pak platí, že povinnost k náhradě škody má ten, kdo za vznik této škody odpovídá.

Ještě bychom si mohli říci něco málo o pojištění. Pokud je poškozený pojištěn pro případ vzniku škody, poškozenému nahradí vzniklou škodu pojišťovna z titulu pojistné události. Proti tomu, kdo za vznik škody odpovídá, může pojišťovna uplatnit svůj regresní nárok. V případě pojištění odpovědnosti, fyzická nebo právnická osoba se může, nikoli musí (v případě trenérů není stanovena zákonná povinnost pojištění) nechat pojistit pro případ vzniku její odpovědnosti za škodu; to znamená, že pokud svým jednáním způsobí škodu a za tuto bude odpovídat, její povinnost

³⁴Zákoník práce č. 262/2006 Sb. znění účinné od 1. 1. 2010 [online]. 2010 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <http://www.beckonline.cz/legalis/document.seam?type=html&documentId=onrf6mrqga3f6mrwgiwtcmi&conversationId=34570#elected-node>

z odpovědnostního vztahu (zejména povinnost k náhradě vzniklé škody) přebírá pojišťovna (vznik odpovědnosti je zde pojistnou událostí).

V případě trestní odpovědnosti je za spáchání trestného činu vždy odpovědná pouze osoba, která se svým jednáním tohoto činu dopustila. Trestní odpovědnost opět může přicházet v úvahu pouze tehdy, jsou-li splněny předpoklady vzniku této odpovědnosti dle trestního zákona.

V případě, že dojde k nějaké ujmě na zdraví nebo úmrtí dítěte při oficiálním tréninku, tedy kdy bylo dítě zcela svěřeno do péče trenéra nelze např. říci, že pokud dojde k úmrtí je zde vždy něčí odpovědnost (třeba trenéra), ani v takovém případě nemusí jít o případ něčí odpovědnosti, ale může jít o pouhou náhodu, za jejíž vznik neodpovídá nikdo.

Jestliže dojde ke vzniku škody či úrazu, celá záležitost se posuzuje v rámci všech okolností konkrétního případu (a ty mohou být velmi rozdílné případ od případu, ač třeba výsledkem je vždy např. zlomená noha). Trenér je obecně povinen řádně plnit své povinnosti k zajištění bezpečnosti tréninku (či jiné akce) se zohledněním specifík dané sportovní činnosti a s využitím svých zkušeností (žádný přesný výčet takových povinností ale neexistuje, neboť jiné budou jistě např. při dozoru na výletě a jiné při dozoru na tréninku; zákon zná jen velmi obecnou formulaci, že každý si má počínat tak, aby nedocházelo ke škodám). Jde totiž o to, že pokud dojde ke škodě či úrazu, bude zkoumáno, zda objektivně, ale i subjektivně si trenér počínal tak, aby škoda, úraz nevznikly, ale přes všechno nebylo možné vzniku škody, úrazu zabránit. Posuzovat konkrétní případ lze však až tehdy, když se stane a tím i míru zavinění. Způsoby jakými bude zkoumána, budou opět závislé na daném případě.

Pokud bude učiněn závěr, že trenér vznik škody (úrazu, úmrtí) zavinil, pak v případě, kdy půjde o situaci, kdy k tomu došlo v rámci činnosti pro klub, bude ve vztahu k poškozeným třetím osobám plně odpovědný klub nikoli trenér, klub bude mít vůči trenérovi nárok na vše, co musel plnit jeho zaviněním. Pokud dojde porušením povinnosti trenéra k trestnému činu (ublížení na zdraví z nedbalosti apod.), pak za trestný čin je odpovědný pouze trenér jakožto fyzická osoba, klub jako právnická osoba za trestný čin být odpovědný nemůže.

Určitě je dobré pro trenéry zvláště rizikových sportů si nechat od zákonných zástupců podepsat prohlášení, které by mohlo mít následující formulaci:

„Já, níže podepsaný/á (u dětí do 18 let zákonný zástupce), prohlašuji, že netrpím žádnou vážnou nemocí, která by mohla při cvičení ohrozit zdraví a bezpečnost mé osoby nebo ostatních judistů a že se jako člen budu řídit vnitřním řádem. Dále prohlašuji, že nepatřím mezi osoby, které užívají omamné či psychotropní látky nebo jakékoliv jiné látky, které spadají do kategorie tvrdých či měkkých drog, mezi osoby se sklony k šikaně, alkoholismu, rasismu či kriminální činnosti. Dále prohlašuji, že bojové dovednosti nikdy nezneužiji za účelem poškození jiné osoby a budu je používat pouze k nutné sebeobraně anebo v dobré víře, že budu klub reprezentovat a budu se chovat tak, abych nepoškodil dobrou pověst a jméno klubu. Jsem si vědom/a, že jakékoliv porušení mého prohlášení může mít za následek okamžité vyloučení z klubu bez možnosti dalšího přihlášení či jiná disciplinární opatření.“³⁵

³⁵Přihláška Bushi-klub Kodokan judo,o.s. [online]. 2010 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://bushi.cz/data/documents/Přihláška>>.

6 Možnosti trestního postihu sportovce

V poslední době se často v souvislosti s řešením závažných zranění způsobených sportovci sobě navzájem při provozování sportovní činnosti hovoří o možnosti použití trestního postihu pro tyto sportovce. Účelem trestního zákoníku je ochrana práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, zájmů společnosti a ústavního zřízení České republiky, a to prostředky trestního práva. Extenzivní výklad tohoto ustanovení chrání život a zdraví sportovců, a to v některých případech i proti jejich vůli.

„V českém právním prostředí se v průběhu jeho geneze konstitovalo několik teorií, na jejichž základě je možno vyvodit beztrestnost sportovce za způsobený trestně právně relevantní následek. Jednalo se zejména o teorii nedostatku zavinění, nedostatku nebezpečnosti, účelu (účelnosti), teorie práva zvykového a další. Různorodosti těchto teorií nahrávala zejména minimální judikatura trestních soudů, která by se problematikou odpovědnosti za způsobený následek při výkonu sportovní činnosti zabývala. Nelze tady říci, že uvedené teorie byly s konečnou platností vyvráceny. Přesto lze v současné době vyzorovat odklon od uvedených teorií ve prospěch nauky o okolnostech vylučující protiprávnost, konkrétně výkonu dovolené činnosti.

Takto dovolená činnost (sport) je státem akceptovaná, dokonce podporována, nemůže být tedy a priori trestná, a to ani tehdy, když jsou její součástí jednání způsobilá ohrožit či porušit zdraví či život jednotlivých účastníků této činnosti (sportovců) Tím, že ji stát připouští, zároveň připouští i jistou (obvyklou) míru nebezpečí pro její účastníky. Trestnost nastává až v okamžiku vybočení z této okolnosti vylučující protiprávnost. Tímto způsobem stát zároveň stanoví, že společnost má zájem na výkonu této činnosti, neboť uvedené nebezpečí je vyváženo jiným důležitým zájmem pro společnost, a sice pozitivy, které sebou výkon sportovní činnosti přináší. Tyto pozitivní aspekty jsou zachyceny v legální definici pojmu sport, která se nachází v zákoně č. 115/2001 Sb.“³⁶

Trestně právní normy by se měly v případech sportovních úrazů používat pouze *ultima ratio*. K aplikaci těchto norem by se mělo přistupovat až v situacích, kdy u chování sportovce došlo k excesu z konkrétní sportovní činnosti a jestliže normy, které tuto činnost vymezují, nejsou způsobitelné se svými prostředky s takovým jednáním náležitě vypořádat.

³⁶VOLEVECKÝ, F, VOLEVECKÝ, P. *K možnosti trestního postihu sportovce za způsobený úraz*. In *Kriminalistický sborník*. 4. vyd. Praha : Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2008. s. 1-3. KS00804009.

Ovšem samotné posouzení toho, zda sportovec jednal podle sportovních pravidel anebo již míra jeho počínání tyto pravidla překročila je nejdůležitějším bodem pro posouzení, zda se o trestný čin jedná či nikoliv. Pro vyřešení tohoto aspektu je vždy nutno zkoumat:

- zda je činnost, při které došlo ke zranění, dovolená
- zda došlo ke zranění v průběhu této činnosti
- zda byl následek způsoben očekávaným jednáním sportovce, či zda došlo k porušení sportovních pravidel
- za jakých okolností k újmě došlo
- jaký byl motiv či pohnutka sportovce

Při posuzování trestní odpovědnosti sportovce za způsobený úraz v rámci sportovních aktivit se podpůrně uplatní i další okolnosti vylučující protiprávnost, konkrétně **přípustné riziko a svolení poškozeného**.

Koncepce sportovní činnosti jako přípustného rizika spočívá v tom, že při výkonu některých druhů sportovních aktivit je určitá míra rizika vzniku následku rozhodná z hlediska trestního práva sice zvýšená, avšak výkon takové činnosti přináší společnosti pozitiva, která tato rizika vyvažují. Sportovec zároveň tím, že toto riziko akceptuje, dává souhlas s nebezpečím, které ze hry pro jeho tělesnou integritu může plynout. Jestliže je potom sportovci skutečně při výkonu takové činnosti způsoben úraz, nelze na viníka takového úrazu automaticky uplatňovat trestní normy.

Akceptovaná rizika ze strany sportovce představuje prvek okolnosti vylučující protiprávnost, nazývanou svolení poškozeného. V české právní kultuře se až na výjimky nepřipouští souhlas poškozeného k trestným činům proti životu a zdraví. Sportovec, vědom si možnosti vzniku újmy na zdraví, není oprávněn s takovou újmou předem souhlasit. Jeho souhlas se může vztahovat toliko na onu zvýšenou míru nebezpečí, nikoliv vak na vlastní újmu na zdraví.

6.1 Okolnosti vylučující protiprávnost

V trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. v § 30 **svolení poškozeného** se hovoří, že „*trestný čin nespáchá ten, kdo na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny. Svolení poškozeného musí být dáno*

předem nebo současně s jednáním osoby páčající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně. Je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že toto ustanovení neřeší problém „euthanasie“, když dosavadní návrhy na úpravu skutkové podstaty usmrcení na žádost ve zvláštní části trestního zákona byly v zásadě odmítnuty.“³⁷ S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.

Další okolností vylučující protiprávnost je **přípustné riziko** dle ust. § 31 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., kdy *„trestný čin nespáchá ten, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak. Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu se zvláštními právními předpisy souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům právních předpisů, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přiči dobrým mravům.“³⁸ Definice přípustného rizika pokrývá v zásadě všechny případy tohoto rizika, neboť stranou nezůstávají ani rizika např. v souvislosti se sportovními aktivitami (boxeři, hokejisté, automobiloví závodníci apod.).*

Jejich největším přínosem v rámci dané problematiky je fakt, že kodifikují principy, na kterých je trestnost sportovců za způsobené úrazy dnes již vylučována. Významnou roli při posuzování uvedených situací bude nadále hrát judikatura trestných soudů.

³⁷Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Trestní zákoník.cz [online]. 2010 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

³⁸Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Trestní zákoník.cz [online]. 2010 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

6.2 Pojem úrazu a úrazové zábrany

Pro provádění tělesné výchovy, sportu a turistiky v České republice je základním bezpečnostním pokynem řád úrazové zábrany. Úraz je událost, která působí na organismus náhle nebo v časově krátkém období a má za následek poruchu zdraví postižené osoby. Pod pojmem úrazová zábrana se rozumí dodržování povinností, předepsaných tímto řádem jednotlivci, sportovním družstvům a tělovýchovným orgánům. Zásady úrazové zábrany by měli dodržovat i občané, kteří provádějí tělovýchovné aktivity neorganizovaně. Úrazovou zábranu provádějí všichni účastníci tělovýchovného procesu, (sportovci, trenéři, cvičitelé, instruktoři, rozhodčí, tělovýchovní zdravotníci, další funkcionáři) a všechny organizace pořádající tělovýchovné akce (cvičení, trénink, závody, utkání, turistické a horolezecké akce).

„Podle tohoto řádu jsou cvičenci a sportovci jsou povinni:

- *zahájit tělovýchovný proces jen se souhlasem lékaře a dále se jej zúčastňovat jen pokud není organismus oslabený (např. nevolností, úrazem nebo nemocí),*
- *seznámit se s pravidly, řády, směrnici a zásadami úrazové zábrany (včetně používání sportovních ochranných prostředků) příslušného sportovního odvětví a dodržovat je,*
- *nepožívat alkoholické nápoje a návykové látky před nebo v průběhu tělovýchovné, sportovní a turistické činnosti (léky pouze s výslovným souhlasem lékaře),*
- *nahlásit trenérovi, cvičiteli a instruktorovi jakoukoli změnu svého zdravotního stavu a po přestálém onemocnění nebo úrazu zahájit výcvik jen se souhlasem lékaře,*
- *důsledně dodržovat pravidla sportovní činnosti se zřetelem na zdraví spoluhráčů i soupeře.*

Cvičitelé, instruktoři a trenéři jsou povinni:

- *prověřit, zda účastníci tělovýchovného procesu mají souhlas lékaře k aktivní činnosti,*
- *poučit účastníky tělovýchovného procesu o zásadách úrazové zábrany v daném odvětví a nepřipustit účast cvičence bez předepsané výstroje a výzbroje,*

- nepřipustit při onemocnění nebo zranění a rekonvalescenci po nich žádného cvičence k aktivní tělovýchovné činnosti bez souhlasu ošetřujícího lékaře,
- ve výcviku příslušného odvětví dodržovat správný metodický postup a zásady,
- stanovit fyzickou zátěž úměrnou věku, možnostem a psychickému stavu cvičenců a sportovců, tréninkový plán přizpůsobit okamžité kondici a zevním podmínkám,
- ovládat zásady poskytování první pomoci.
- Dojde-li při organizované tělovýchovné, sportovní, turistické či horolezecké činnosti k smrtelnému úrazu, případně k náhlému úmrtí aktivního účastníka, bezprostředně odpovědný zástupce pořádající složky (např. ředitel soutěže, trenér, cvičitel, instruktor, vedoucí soustředění atd.):
- zabezpečuje, aby se do příchodu policie nic nezměnilo na situaci, při které k smrtelnému úrazu, úmrtí došlo,
- podílí se na zjištění příčin, které k nehodě vedly,
- zajistí, aby se na vyšetření příčin úrazu spolupodílel zdravotník (lékař) pořádající složky, případně lékař pověřený zdravotní službou při sportovním podniku,
- zajistí ve spolupráci s policií členský průkaz a všechny doklady postiženého, současně také zajistí předměty (nářadí, výstroj atd.), které měly bezprostřední vliv na vznik úrazu,
- bezprostředně uvědomí o smrtelném úrazu nebo náhlém úmrtí nejbližší rodinné příslušníky postiženého.

Po skončení vyšetřování smrtelného úrazu sepíše pořádající složka protokol podepsaný příslušnými odpovědnými pracovníky za akci a svědky úrazu. „³⁹

6.3 Pojištění sportovců

V předchozích kapitolách jsme si uvedli několik případů souvisejících se sportovními úrazy. Jedná se většinou o úrazy způsobené druhou osobou. Každý při takovémto úrazu uvítá, že si uzavřel úrazovou pojistku, která mu částečně nahradí vzniklé ztráty.

³⁹ŘÁD ÚRAZOVÉ ZÁBRANY V TĚLESNÉ VÝCHOVĚ, SPORTU, TURISTICE A V HOROLEZECTVÍ : Směrnice Českého horolezeckého svazu [online]. © 2010 VIZUS | webmaster , 1.1.2005 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&type=2&article=165>>.

Existují různé druhy pojištění, ať již úrazová pojištění, tak i pojištění odpovědnosti za škodu občanů. Výše pojistného za úrazové pojištění je upraveno podle stupně nebezpečnosti vykonávané činnosti.

1. riziková skupina - veškeré povolání v nevýrobní oblasti, sporty vykonávané rekreačně (vyjma sportů uvedených ve 4. rizikové skupině)

2. riziková skupina - všechna povolání ve výrobní oblasti, sporty vykonávané na úrovni krajského přeboru a nižší a sporty vykonávané profesionálně, u kterých není zvýšené riziko úrazu (např. šachy, golf, bowling)

3. riziková skupina - povolání, sportovní nebo jiná zájmová činnost s velmi vysokým rizikem úrazu, dále sem patří sporty vykonávané registrovaně ve sportovních organizacích na úrovni vyšší, než je krajský přebor

4. riziková skupina – všechny práce nebo činnosti s extrémním nebo velmi vysokým stupněm ohrožení zdraví, všechna sportovní odvětví uvedená ve 2 a 3 RS vykonávaná profesionálně nebo za úplatu (hlavní příjem), všechny sporty s velkým rizikem úrazu (horolezectví, rafting, box, bojové sporty, letecké sporty, všechny adrenalinové sporty a motoristické sporty).⁴⁰

Pojištěný se může sám rozhodnout, jestli chce být zařazen do rizikové skupiny odpovídající vykonávané sportovní či jiné zájmové činnosti, při které k úrazu došlo, snižuje se pojistné plnění v poměru pojistného, které má být placeno a pojistného, které bylo placeno. Existují pojistné smlouvy s různým plněním např. plnění za dobu nezbytného léčení úrazu, plnění za trvalé následky, za trvalou invaliditu následkem úrazu a plnění za smrt následkem úrazu. Samozřejmě záleží také na výši celkového pojistného. U některých pojišťoven mají děti pojistné několikanásobně levnější než dospělí a do 15 let žádný příplatek na sporty.

„Velice důležitým je pojištění odpovědnosti za škodu občanů. Pojistná událost je škodná událost, která vyplývá z oblasti soukromých rizik a ze které pojistnému vzniká nebo může vzniknout zákonná povinnost nahradit škodu. Pojištění odpovědnosti občanů kryje škody na zdraví osob a na věcech, jakož i finanční škody, které se vztahují k pojištěným škodám na zdraví osob a na věcech. Pojištění se vztahuje na povinnosti náhrady škody mimo jiné z držení a provozu kol (v případě, že někoho srazíte na kole, velice časté úrazy), z neprofesionálního výkonu sportu vyjma lovu,

⁴⁰Všeobecné podmínky pojištění České spořitelny, čl. 8 Rizikové skupiny.

*z povoleného držení sečných, bodných a střelných zbraní a z jejich použití jako sportovních nástrojů a pro účely sebeobrany.*⁴¹

6.4 Statistické údaje způsobených úrazů v období roku 2004-2008.

Tabulka a graf počtu úrazů ošetřených na ambulantních odděleních chirurgie byly vytvořeny na podkladě statistik a dalších písemných materiálů Ústavu zdravotních informací a statistik České republiky.

V přehledu těchto ošetřených úrazů na ambulantních odděleních chirurgie v letech 2004-2008 jsou uvedeny v jednotlivých sloupcích počty dopravních, pracovních nebo školních, sportovních a ostatních i s procentuálním vyjádřením. U sportovních úrazů není uvedeno, zda se jednalo o úraz způsobený druhou osobou. Počet sportovních úrazů v celkovém počtu úrazů se neustále snižuje. V roce 2008 tak klesly počty ošetřených úrazů poprvé od roku 2004 o více než 5%. Může se jednat o pozitivní trend, který je možné vysvětlit kombinací působení preventivních programů a opatření a zavedením regulačních poplatků. Struktura úrazů je ve srovnání s jednotlivými roky neměnná. Jediná subkategorie úrazů, která roste, jsou úrazy pod vlivem drog. Nemyslím si však, že by se sportovci na zvýšení počtu těchto úrazů nějak podstatně podíleli.

⁴¹Všeobecné pojistné podmínky-obecná část – UCZ/05 Pojištění odpovědnosti za škodu

Tabulka č. 1

**Přehled počtu úrazů ošetřených na ambulantních odděleních chirurgie v ČR
(v letech 2004-2008)**

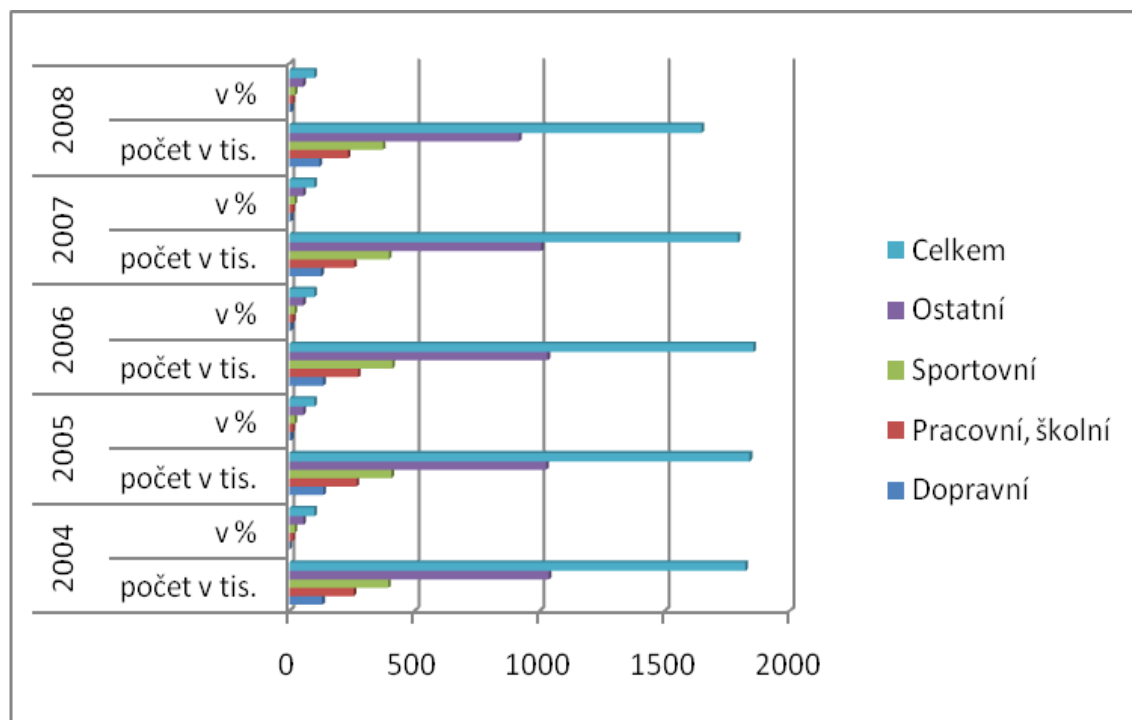
Rok		Dopravní	Pracovní, školní	Sportovní	Ostatní	Celkem
2004	počet v tis.	132526	257618	395580	1038291	1824015
	v %	7,3	14,1	21,7	56,9	100
2005	počet v tis.	136,250	268,830	408434	1027,825	1841,339
	v %	7,4	14,6	22,2	55,8	100
2006	počet v tis.	135,509	275,139	412241	1032,808	1855,697
	v %	7,3	14,8	22,2	55,7	100
2007	počet v tis.	128,062	259,969	398,196	1007,986	1794,213
	v %	7,1	14,5	22,2	56,2	100
2008	počet v tis.	121,155	234,544	374,946	918,874	1649,519
	v %	7,3	14,2	22,7	55,7	100

Zdroj: Statistiky ÚZIS ČR, vlastní úprava.

Pro názornou představu jsou v dalším vytvořeném grafu porovnány počty úrazů ošetřených na ambulantních odděleních chirurgie s procentickým vyjádřením v letech 2004-2008. Počet úrazů uveden v tisících.

Graf č. 1

**Porovnání počtu úrazů ošetřených na ambulantních odděleních chirurgie v ČR
(v letech 2004-2008)**

Zdroj: Statistiky ÚZIS ČR, vlastní úprava.

ZÁVĚR

Sport jako jedna z nejrozšířenějších aktivit na světě si denně získává nové a nové nadšence ať už na amatérské či profesionální úrovni. Ruku v ruce s tímto rozvojem však jdou nejen pozitivní, ale i negativní jevy. Pozitivní jsou samozřejmě vítané, ovšem těch negativních je stále více a více. Mezi ně patří například sportovní úrazy a trestní postihy za jejich způsobení, doping, násilí na stadionech, podplácení, ilegální sázky, podvody a jiné. Tato situace by samozřejmě měla být v zájmu celé společnosti, pokud již není, nějakým způsobem řešena, nejlépe samotnými normami sportovního práva. Jestli tak ovšem sám sport a jeho právní předpisy nečiní, musí tak činit jiné normativní systémy, nejlépe právo.

Zdraví sportovců a všech zúčastněných osob by mělo být na prvním místě při zajišťování potřeb sportu a řešení problémů z něj vycházejících. Na druhou stranu by však právo nemělo být tím strašákem, který přílišnou regulací bude potlačovat samotnou podstatu sportu. Do budoucna je tedy nutné nalézt ideální míru ingerence práva do sportu při zachování určité autonomie sportu. Protože podívám-li se na současnou situaci dnes, právní regulace v oblasti sportu, představovaná především občanským a trestním právem, je nedostatečná.

Cílem této práce pak byla snaha poukázat na jednotlivé skutkové podstaty (trestní odpovědnost sportovců, okolnosti jejich vzniku či zániku, možnosti jejich řešení). Práce by měla pomoci pracovníkům zabývajícím se vedením mládeže na úseku sportu k získání základních znalostí týkajících se jednotlivých oblastí právních odvětví, které mají vztah ke sportu. Na výchovu mladých sportovců musí být kladen velký důraz. Nejenom z pohledu sportovních výkonů, ale i jejich chování, které je důležité při samotném provozování jednotlivých odvětví sportu. Hráči jsou vedeni a motivováni k vítězství. Dosáhnout ale na vrchol je někdy těžké, a být nejlepší je snem každého sportovce. Zvítězit ale za každou cenu, i za cenu porušení pravidel fair play, za cenu použití anabolických přípravků a steroidů, za cenu faulu a zranění spoluhráče? Mladí sportovci s obdivem vzhlížejí na profesionály z NHL, evropských fotbalových družstev, těší se na mistrovství světa a Evropy. O to zářející je některé chování těchto sledovaných hráčů. Nepřiznání ruky při rozhodujícím utkání kvalifikace MS bez dalších následků, nečisté souboje často končící zraněním jednoho z hráčů, výtržnosti diváků na stadionech, podplácení. To jsou všechno protiprávní aspekty vyplývající ze sportovní činnosti.

Trenéři musí najít rozdíl mezi nasazením a bojovností hráče, brutalitou s násilím, kdy se fandí a povzbuzuje a kde je hranice výtržnictví. V tomto duchu musí vychovávat mladé sportovce, vysvětlit jim, kdy by se mohli svým jednáním dopustit protiprávního jednání s jeho následky. V práci jsou uvedeny případy jednání sportovců, které skončilo dokonce u soudu. Každý z nás žije v přesvědčení, že způsobí-li svému spoluhráči při sportu úraz, není za tento nijak odpovědný, stal-li se v rámci bojovnosti a nasazení při samotné hře. Je tomu však skutečně tak? Můžou být sportovci pro způsobení úrazu druhému i trestně stíhatelní? Problematiku nově řeší Nejvyšší soud ČR, který se zabýval případem, kdy byl v trestní věci uznán vinným hráč, který způsobil spoluhráči úraz. Názor je takový, že účelem sportovních pravidel je nejen stanovit sportovcům rovné podmínky, ale i současně chránit zdraví účastníků. Proto je zapotřebí přísně individuálně posuzovat vzniklá zranění nejen v jednotlivých druzích sportu, ale i míru porušení pravidel sportovní disciplíny.

Podle mého názoru nelze kriminalizovat paušálně všechna jednání sportovců, při kterých vznikne zranění či jiná majetková nebo nemajetková újma. Je třeba každé jednání sportovce, které je v rozporu se sportovními pravidly a při kterém vznikne další osobě nebo osobám škoda na zdraví nebo majetku, posuzovat samostatně v tom směru, že musí být naprosto zřejmé, že sportovec, který porušil příslušná sportovní pravidla, je porušil úmyslně. Další okolností je, zda při svém jednání byl srozuměn s tím, že může někomu způsobit újmu na zdraví či škodu na majetku nebo jinou škodu. Pokud bychom totiž připustili, že při každém porušení pravidel příslušného sportu, kdy dojde ke zranění, je dáno podezření ze spáchání trestného činu, tak by orgány činné v trestním řízení naprosto bezdůvodně prověřovaly desítky až stovky jednání při sportovních utkáních.

Stovky amatérských sportovců provozují sport z radosti a za účelem zdokonalení své fyzické kondice a ve většině případů nejsou vedeni snahou ostatní zranit nebo jim způsobit jinou škodu pokud bychom, jak již jsem shora uvedl, kriminalizovali každý zákrok, při kterém dojde ke zranění, ve své podstatě by to vedlo k zániku veškerých sportovních aktivit celých skupin lidí před obavou trestního či jiného postihu.

POUŽITÁ LITERATURA

Knihy a časopisy

- BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. *Občanský zákoník-komentář*. Praha : Linde Praha, a. s., 1995. 407 s. ISBN 80-85647-53-2.
- GALIŠIN, P. *Nutnosť diferenciacie a individualizácie pri podsuzovaní trestnosti hráčov povododcov zranenia inej osoby pri športovej činnosti*. Zv. 2. [s. l.] : Kriminalistika, 1986. s. 154
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk s.r.o, 2004.350 s. ISBN 80-86473-85-6.str. 179
- HARVÁNEK, J., et al. *Teorie práva*. 2. upr. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s.157. ISBN 80-210-3509-9
- CHODĚRA , O. *Občanským právem krok za krokem*. Eva Kadlecová. 1. vyd. U průhonu 22, Praha 7 : Grada Publishing, spol s r. o.,1997. 240 s. ISBN 80-7169-556-4.
- CHOUTKA, M. *Teorie a didaktika sportu*. Hana Teimerová; Ivan Kincl; Michal Lehár. 2. upr. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 199 s. ISBN bez ISBN
- JELÍNEK, J., et al. *Trestní právo hmotné*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2006. 823 s. ISBN 80-7201-630-X
- KÁROLYI, A., JONÁŠ, K. *Disciplinární řád Českomoravského fotbalového svazu*, vyd. Praha: Olympia, a.s., 2003
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Karel Malý. Praha : C.H. Beck, 1995. Prameny práva a právní skutečnosti, s. 134-136. ISBN 80-7179-028.
- KRÁLÍK, M. *K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti*. *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 58
- KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2001. 278 s. ISBN 80-7179-532-1, str.16
- KRÁLÍK, M. *Zamyšlení nad tzv. sportovním právem*. *Právní rozhledy*, 1998, č. 10, s. 485
- NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné : I.Obecná část*. 4. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2003. 436 s. ISBN 80-86395-73-1
- PRUSÁK, J. *Šport a právo : Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe*. Bratislava : Slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984. 247 s.

- LIBENSKÝ, J. *Teorie tělesné výchovy*. 1. vyd. Praha : SPN, 1970. 146 s
- SCHMID, L., KRTIČKA, Fr. *První pomoc při sportovních úrazech*. Praha : Olympia, 1979. 183 s. ISBN 27-036-79
- *Soubor předpisů Českomoravského fotbalového svazu*. 1. vyd. Praha : Olympia, a.s., 2007. 204 s. ISBN 978-80-7376-041-0
- ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon komentář - díl III*. Praha : C. H. Beck, 2004. 1312 s. ISBN 80-7179-896-7
- VOLEVECKÝ, Fr., VOLEVECKÝ, P. *K možnosti trestního postihu sportovce za způsobený úraz*. In *Kriminalistický sborník*. 4. vyd. Praha : Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2008. s. 1-3. KS00804009
- ZOUBEK, V. *Úvod do právní teorie a státovědy : Korpor, ost. Policejní akademie ČR. Katedra veřejnoprávních disciplín*. 1. dopl. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 1998. ISBN 80-85981-93-9. s. 149. Poznámky

Zákony

- Zákon č. 14/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu
- Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění.

Elektronické zdroje

- Dokument ke stažení na <http://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>
- Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Trestní zákoník.cz [online]. 2010 [cit. 2010-01-14]. Dostupný z WWW: <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.
- *Fotbal.cz : Zápis DK ze dne 3.9. 2009* [online]. c2000-2008 , 4.9. 2009 [cit. 2009-11-01]. Dostupný z WWW: <http://nv.fotbal.cz/scripts/detail.php?id=56137&tmplid=1789>

- HENDRYCH, D. *Právní odpovědnost : Přehled vybraných právních pojmů* [online]. 2009 [cit. 2010-01-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.beck-online.cz/legalis/search-results.seam?conversationId=1477#selected-node>>.
- HLAVÁČEK., J. *Jeden hrubý faul a jdete do vězení*. Krimi servis Hlaváček : články [online]. 2010 [cit. 2010-01-14], s. 1. Dostupný z WWW: <http://www.krimi-servis.cz/?p=90>
- KRÁLÍK, M. *Sportovní legislativa a její význam v současném právním světě* . Právní rozhledy . 2001, č. 1, s. 23. Dostupný z WWW: <<http://www.beck-online.cz/legalis/search-document.seam?type=html&documentId=nrptembqgfp4s7gfp4g5dsl4zdg&rowIndex=2&conversationId=12910#selected-node>>.
- VAŠÍČEK, L. *Nová éra trestního práva hmotného : Starý zákon vs. Nový zákon*. Epravo.cz : články [online]. 2010 [cit. 2010-01-22], s. 1. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-era-trestniho-prava-hmotneho-stary-zakon-vs-novy-zakon-59450.html>>. ISSN 1213-189X.